

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)

طرح پژوهشی

کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی

مجری

رضا حسان

همکار

امیر حسین صدیقی

بهمن ۱۳۹۸

حقوق: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

طرح پژوهشی «کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی» پیرو قرارداد شماره ۳۳/۱۳۴۸۰ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۵ میان پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (کارفرما) و آقای رضا حسان (مجری طرح) اجرا شده است. گزارش حاضر یک جلد از مستندات این طرح است.

این گزارش و تمامی حقوق مادی آن بر اساس قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان، مصوب ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن و همچنین آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون متعلق به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران و هرگونه استفاده از تمامی یا پاره‌ای از آن، شامل: نقل قول، تکثیر، انتشار، کاربرد نتایج، تکمیل و مانند آنها به صورت چاپی، الکترونیکی یا وسایل دیگر فقط با اجازه کتبی پژوهشگاه امکان‌پذیر است. نقل قول در حد هزار واژه در انتشارات علمی مانند کتاب و مقاله با درج اطلاعات کامل کتابشناختی، نیازی به مجوز پژوهشگاه ندارد. صحت مندرجات گزارش بر عهده مجری طرح پژوهشی است.

۳۳,۸۹۳

شماره:

۱۳۹۹ / ۲ / ۰۶

تاریخ:

پیوست:

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
ایرانداک

گواهی

انجام طرح پژوهشی:

◇ عنوان: کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی

◇ مجری: دکتر رضا حسان

◇ همکار: دکتر امیرحسین صدیقی

◇ شماره قرارداد: ۳۳/۱۳۴۸۰

◇ تاریخ قرارداد: ۱۳۹۷/۱۱/۱۵

◇ تاریخ شروع: ۱۳۹۷/۱۱/۱۵

◇ تاریخ پایان: ۱۳۹۸/۱۱/۲۹

◇ ناظر: دکتر علیرضا ثقه‌الاسلامی

در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران گواهی می‌شود. گزارش پایانی این طرح، بر پایه داوری در نشست ۳۶۶ (تاریخ ۱۳۹۹/۱/۲۶) شورای پژوهشی پژوهشگاه به تصویب رسیده است. لازم می‌دانم مراتب قدردانی خود را به مجری، همکار، و ناظر این طرح تقدیم دارم.

با آرزوی بهروزی
پرویز شهریاری
معاون پژوهش و آموزش

قدردانی

اکنون که به یاری خدا طرح کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی را به پایان رسانده‌ام، از جناب آقای دکتر سیروس علیدوستی، ریاست محترم پژوهشگاه که در انتخاب طرح جاری کمک شایانی به اینجانب نمودند، تشکر نموده و از جناب آقای دکتر ثقه‌الاسلامی که با نظرات ارزشمندشان بر غنای این طرح پژوهشی افزودند، قدردانی ویژه دارم. در خاتمه، از همکاران پژوهشکده جامعه و اطلاعات به پاس پشتیبانی‌هایشان تشکر می‌نمایم.

کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی

مدیر طرح پژوهشی: رضا حسان، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، چهارراه فلسطین، شماره ۱۰۹۰، طبقه سوم، اتاق ۳۰۳

صندوق پستی: ۱۳۱۵۷۷۳۳۱۴ تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۴۹۸۰ (داخلی ۳۱۱)

وبگاه: <https://irandoc.ac.ir/u/r-hesan>

رایانامه: Hesan@irandoc.ac.ir

همکار: امیر حسین صدیقی

چکیده

تاریخ تحولات در سیاست‌گذاری علم، فناوری، و نوآوری در ایران نشان می‌دهد که تاکنون سیاست‌های گوناگونی در این زمینه در کشور گذارده شده است. در دهه‌های گذشته نیز تغییرات بسیاری در این سیاست‌های پدید آمده که تغییر در ساختارها، روش‌ها، و چگونگی مدیریت‌ها را نیز در پی داشته است. نقش سیاست‌ها در رسیدن به هدف‌های این حوزه بسیار کلیدی است. سیاست‌ها در سیستم‌های اجتماعی نقشی بسیار کلیدی دارند؛ زیرا رفتار، نقش، و پیوند عامل‌ها و بازیگران گوناگون را روشن می‌کنند. بررسی و تحلیل سیاست‌های کنونی برای طراحی سیاست‌های کارا تر ناگزیر است. با پیچیدگی‌های فضای سیاست‌گذاری، این تحلیل یک چالش بزرگ برای تحلیل‌گران سیاست به شمار می‌رود. سیاست‌های بسیار، لایه‌های سیاست‌گذاری متعدد، و تاثیرپذیری حوزه‌های گوناگون از یکدیگر بر پیچیدگی فضای سیاست‌گذاری و همچنین تحلیل سیاست‌ها می‌افزایند. در چنین فضایی کاربرد یک روش یا چارچوب سیستماتیک برای تحلیل سیاست‌ها نمایان‌تر می‌شود. چارچوبی که بتواند سوای موضوع سیاست، اجزای آن را روشن و پیوند اجزا را در یک نظم منطقی نشان دهد. برای تحلیل سیستماتیک سیاست‌ها، ابزار و چارچوب‌های اندکی هستند. یکی از این ابزارها، ابزار گرامر نهادی (Institutional Grammar Tool) است که استروم (برنده نوبل اقتصاد سال ۲۰۰۹) ارائه کرد. با این ابزار می‌توان سیاست‌ها را به اجزای گوناگون شکافت و پیوند میان آنها را باز یافت. از آنجایی که این ابزار برای زبان انگلیسی ساخته شده است، نمی‌توان آن را بدون سنجش در بافت ایران و برای زبان فارسی به کار برد. از این رو، این پژوهش با هدف سازوارسازی این ابزار و کاربرست آن در بافت سیاست‌گذاری ایران انجام می‌شود.

ابزار گرامر نهادی در تحلیل گزاره‌ها، از یک ساختار عمومی نحوی شامل پنج مؤلفه «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگرنه» بهره می‌گیرد. از این میان مهمترین مؤلفه که باید با توجه به ویژگی‌های زبان فارسی به عنوان زبان زمینه‌ای در این پژوهش بیشتر مدنظر قرار گیرد مؤلفه تکلیف است. در این راستا با بررسی پیشینه و مطالعه قوانین موجود، مصادیق بیان تکلیف در زبان فارسی در قالب افعال

وجهی، جمله‌های اسنادی و جمله‌های خبری شناسایی و بر حسب نوع تکلیف دسته‌بندی می‌شوند. سپس مولفه‌های موقعیت کنش و روابط آن‌ها با یکدیگر به صورت نظام‌مند مشخص می‌شوند. درنهایت، ابزار گرامر نهادی بومی‌سازی شده در دو مطالعه موردی برای تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان به کار گرفته می‌شود. نتایج حاصل از این تحلیل کاستی‌های موجود در متن این قوانین را برجسته می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: تحلیل نهادی، ابزار گرامر نهادی، طراحی سیاست، تحلیل قانون

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
چکیده	أ
فهرست مطالب	ت
فهرست جداول	ح
فهرست شکل ها	ذ
۱- معرفی پژوهش	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مساله	۳
۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش	۳
۴-۱- پرسش های پژوهش	۴
۵-۱- روش پژوهش	۴
۶-۱- مراحل پژوهش	۴
۷-۱- تعریف واژه ها و مفاهیم	۵
۸-۱- ساختار پژوهش	۶

۷	۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۸	۲-۱- مقدمه
۱۱	۲-۲- چارچوب تحلیل نهادی
۱۴	۲-۳- ابزار گرامر نهادی
۲۰	۲-۴- طبقه‌بندی قواعد
۲۳	۳- روش پژوهش
۲۴	۳-۱- مقدمه
۲۴	۳-۲- علم طراحی چیست؟
۲۷	۳-۲-۱- علم طراحی و مصنوع؟
۲۸	۳-۳- روش شناسی پژوهش علم طراحی
۳۱	۳-۴- چارچوب های DSRM
۳۸	۴- ابزار گرامر نهادی در زبان فارسی
۳۹	۴-۱- مقدمه
۴۱	۴-۲- ابزار گرامر نهادی
۴۱	۴-۳- بیان تکلیف در زبان فارسی
۴۱	۴-۳-۱- استفاده از افعال وجهی
۴۳	۴-۳-۲- جمله‌های اسنادی تکلیفی
۴۵	۴-۳-۳- جملات خبری
۴۶	۴-۴- فرایند استفاده از ابزار گرامر نهادی در زبان فارسی
۴۷	۵- مطالعه موردی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان
۴۸	۵-۱- مقدمه
۴۸	۵-۲- تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب با استفاده از ابزار گرامر نهادی
۵۵	۵-۳- تحلیل قانون حمایت حقوق مولفان مصنفان و هنرمندان
۷۰	۵-۴- نتیجه گیری
۷۱	۶- ارزیابی و تحلیل یافته‌ها

۶-۱- مقدمه	۷۲
۶-۲- ارزیابی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب	۷۲
۶-۳- ارزیابی قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان	۷۶
۶-۴- ارزیابی ابزار گارمر نهادی با استفاده از مصاحبه با خبرگان	۷۸
۶-۵- نتیجه گیری	۷۹
۷- جمع بندی و نتیجه گیری	۸۱
۷-۱- مقدمه	۸۲
۷-۲- پاسخ به پرسش های پژوهش	۸۲
۷-۳- دستاوردهای پژوهش	۸۴
۷-۴- پیشنهاد های آتی	۸۵
۸- مراجع	۸۶
۹- متن قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان .	۸۹
۹-۱- مقدمه	۹۰
۹-۲- قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی	۹۰
۹-۳- قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان	۹۴

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۱-۲. ساختار نحوی گزاره‌های نهادی نمونه.....	۱۶
جدول ۱-۳. روش‌های ارزیابی از نگاه هفتر و دیگران (Hevner et al. 2004).....	۳۵
جدول ۱-۴. بیان انواع تکلیف در زبان فارسی	۴۶
جدول ۱-۵- ساختار نحوی بند ۱ ماده واحده.....	۴۸
جدول ۲-۵- ساختار نحوی بند ۲ ماده واحده.....	۴۹
جدول ۳-۵- ساختار نحوی تبصره ۱.....	۵۰
جدول ۴-۵- ساختار نحوی تبصره ۲ و ۳.....	۵۰
جدول ۵-۵- ساختار نحوی تبصره ۴.....	۵۱
جدول ۶-۵- ساختار نحوی تبصره ۵.....	۵۱
جدول ۷-۵- ساختار نحوی تبصره ۶.....	۵۲
جدول ۸-۵- ساختار نحوی تبصره ۷.....	۵۲
جدول ۹-۵- ساختار نحوی تبصره ۸.....	۵۳
جدول ۱۰-۵- ساختار نحوی تبصره ۹ بخش اول.....	۵۳
جدول ۱۱-۵- ساختار نحوی تبصره ۹ بخش دوم.....	۵۴
جدول ۱۲-۵- ساختار نحوی تبصره ۱۰.....	۵۴
جدول ۱۳-۵- ساختار نحوی ماده ۴.....	۵۵

جدول ۵-۱۴- ساختار نحوی ماده ۵	۵۵
جدول ۵-۱۵- ساختار نحوی ماده ۷ بخش اول	۵۵
جدول ۵-۱۶- ساختار نحوی تبصره ماده ۷ بخش دوم	۵۶
جدول ۵-۱۷- ساختار نحوی ماده ۸	۵۶
جدول ۵-۱۸- ساختار نحوی ماده ۹	۵۷
جدول ۵-۱۹- ساختار نحوی ماده ۱۰	۵۷
جدول ۵-۲۰- ساختار نحوی ماده ۱۱ بخش اول	۵۷
جدول ۵-۲۱- ساختار نحوی ماده ۱۱ بخش دوم	۵۸
جدول ۵-۲۲- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش اول	۵۸
جدول ۵-۲۳- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش دوم	۵۸
جدول ۵-۲۴- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش سوم	۵۹
جدول ۵-۲۵- ساختار نحوی ماده ۱۳	۵۹
جدول ۵-۲۶- ساختار نحوی ماده ۱۴	۵۹
جدول ۵-۲۷- ساختار نحوی ماده ۱۵	۵۹
جدول ۵-۲۸- ساختار نحوی ماده ۱۶ بخش اول	۶۰
جدول ۵-۲۹- ساختار نحوی ماده ۱۶ بخش دوم	۶۰
جدول ۵-۳۰- ساختار نحوی ماده ۱۷ بخش اول	۶۰
جدول ۵-۳۱- ساختار نحوی ماده ۱۷ بخش دوم	۶۱
جدول ۵-۳۲- ساختار نحوی ماده ۱۸ بخش اول	۶۱
جدول ۵-۳۳- ساختار نحوی ماده ۱۸ بخش دوم	۶۲
جدول ۵-۳۴- ساختار نحوی ماده ۱۹ بخش اول	۶۲
جدول ۵-۳۵- ساختار نحوی ماده ۱۹ بخش دوم	۶۲
جدول ۵-۳۶- ساختار نحوی ماده ۲۰ بخش اول	۶۳
جدول ۵-۳۷- ساختار نحوی ماده ۲۰ بخش دوم	۶۳
جدول ۵-۳۸- ساختار نحوی ماده ۲۱ بخش اول	۶۴
جدول ۵-۳۹- ساختار نحوی ماده ۲۱ بخش دوم	۶۴
جدول ۵-۴۰- ساختار نحوی ماده ۲۲	۶۴
جدول ۵-۴۱- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش اول	۶۵
جدول ۵-۴۲- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش دوم	۶۵
جدول ۵-۴۳- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش سوم	۶۵
جدول ۵-۴۴- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش چهارم	۶۵
جدول ۵-۴۵- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش پنجم	۶۶

جدول ۵-۴۶- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش ششم.....	۶۶
جدول ۵-۴۷- ساختار نحوی ماده ۲۴ بخش اول.....	۶۷
جدول ۵-۴۸- ساختار نحوی ماده ۲۴ بخش دوم.....	۶۷
جدول ۵-۴۹- ساختار نحوی ماده ۲۶.....	۶۷
جدول ۵-۵۰- ساختار نحوی ماده ۲۷.....	۶۷
جدول ۵-۵۱- ساختار نحوی ماده ۲۹.....	۶۸
جدول ۵-۵۲- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش اول.....	۶۸
جدول ۵-۵۳- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش دوم.....	۶۸
جدول ۵-۵۴- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش سوم.....	۶۹
جدول ۵-۵۵- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش چهارم.....	۶۹
جدول ۵-۵۶- ساختار نحوی ماده ۳۱ بخش اول.....	۶۹
جدول ۵-۵۷- ساختار نحوی ماده ۳۱ بخش دوم.....	۶۹
جدول ۵-۵۸- ساختار نحوی ماده ۳۳.....	۷۰
جدول ۶-۱- میزان تکرار انواع ویژگی در قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی.....	۷۳
جدول ۶-۲- میزان تکرار انواع تکلیف در قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی.....	۷۴
جدول ۶-۳- میزان تکرار انواع ویژگی در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان.....	۷۶
جدول ۶-۴- میزان تکرار انواع تکلیف در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان.....	۷۷
جدول ۷-۱. بیان انواع تکلیف در زبان فارسی.....	۸۴

فهرست شکل‌ها

عنوان	شماره صفحه
شکل ۱-۲- دسته بندی قوانین بر اساس مولفه هدف.	۲۱
شکل ۱-۳- مدل آبخاری تولید و توسعه فناوری اطلاعات.	۲۹
شکل ۲-۳- فرایند روش پژوهش علم طراحی از نظر پفرز و دیگران (Peffer et al. 2007).	۳۲
شکل ۳-۳- مدل فرایند پژوهش علم طراحی از نظر ویشناوی و کوچلر (Vaishnavi and Kuechler 2015).	۳۳
شکل ۴-۳- مدل پژوهش توسعه سیستم (Nunamaker et al. 1990).	۳۴
شکل ۵-۳- چارچوب پژوهش علم طراحی از نظر هفتر و دیگران (Hevner et al. 2004).	۳۶
شکل ۱-۴- دسته بندی وجهی فارسی (Taleghani, 2008).	۴۲
شکل ۱-۶- موقعیت کنش ثبت و همانندجویی.	۷۵
شکل ۲-۶- موقعیت کنش ضابطان خاص.	۷۵

فصل اول

معرفی پژوهش

۱-۱- مقدمه

تاریخ تحولات در سیاستگذاری علم، فناوری، و نوآوری در ایران نشان می‌دهد که تاکنون سیاست‌های گوناگونی در این زمینه در کشور گذارده شده است. در دهه‌های گذشته نیز تغییرات بسیاری در این سیاست‌های پدید آمده که تغییر در ساختارها، روش‌ها، و چگونگی مدیریت‌ها را نیز در پی داشته است. نقش سیاست‌ها در رسیدن به هدف‌های این حوزه بسیار کلیدی است. سیاست‌ها در سیستم‌های اجتماعی نقشی بسیار کلیدی دارند؛ زیرا رفتار، نقش، و پیوند عامل‌ها و بازیگران گوناگون را روشن می‌کنند. بررسی و تحلیل سیاست‌های کنونی برای طراحی سیاست‌های کارا تر ناگزیر است. با پیچیدگی‌های فضای سیاستگذاری، این تحلیل یک چالش بزرگ برای تحلیلگران سیاست به شمار می‌رود. سیاست‌های بسیار، لایه‌های سیاست‌گذاری متعدد، و تاثیرپذیری حوزه‌های گوناگون از یکدیگر بر پیچیدگی فضای سیاستگذاری و همچنین تحلیل سیاست‌ها می‌افزایند. در چنین فضایی کاربرد یک روش یا چارچوب سیستماتیک برای تحلیل سیاست‌ها نمایان‌تر می‌شود. چارچوبی که بتواند سوای موضوع سیاست، اجزای آن را روشن و پیوند اجزا را در یک نظم منطقی نشان دهد. برای تحلیل سیستماتیک سیاست‌ها، ابزار و چارچوب‌های اندکی هستند. یکی از این ابزارها، ابزار گرامر نهادی (Institutional Grammar Tool) است که استروم (برنده نوبل اقتصاد سال ۲۰۰۹) ارائه کرد. با این ابزار می‌توان سیاست‌ها را به اجزای گوناگون شکافت و پیوند میان آنها را بازیافت. از آنجایی که این ابزار برای بافت سیاست‌گذاری کشور انگلیسی زبان ساخته شده است، نمی‌توان آن را بدون سنجش

در بافت ایران و برای زبان فارسی به کار برد. از این رو، این پژوهش با هدف سازوارسازی^۱ این ابزار و همچنین فرایند آن با بافت سیاست گذاری ایران انجام می شود.

۱-۲- بیان مساله

یکی از چالشهای پیش رو برای طراحی سیاست که ناشی از پیچیدگی فضای سیاستگذاری است، فهم سیستماتیک نهادهای مرتبط (قواعد رسمی و غیررسمی) به یک موضوع سیاستی و ارتباط آنها می باشد. ضعف در تحلیل نهادها سبب شکست در طراحی سیاست های جدید شده و در نتیجه پیدا کردن راه حل سیاستی سخت تر و پرهزینه تر خواهد بود. در حال حاضر، به روش ها و دسته بندی های سنتی موجود در زمینه تحلیل محتوای سیاست ها، انتقاداتی وارد است (Siddiki et al. 2011). به منظور مرتفع نمودن مشکلات این روش های سنتی، یک روش نسبتاً تازه برای تجزیه و تحلیل نهادها توسط استروم و تیم همکارانش معرفی شده است (Crawford and Ostrom 1995). در این روش یک ابزار تحلیلی برای شناخت اجزای درگیر و ساختار نهادی ارائه شده است. این ابزار تحلیلی، ابزار گرامر نهادی نام دارد که عوامل، فعالیتها، تعهدها، شرایط، و نتایج یک حکم نهادی^۲ را تحلیل می کند. گرامر نهادی با فراهم کردن جزئیات فعالیتهای (مجاز، موظف، و ممنوع) عاملهای درگیر در شرایط مختلف به روشن کردن ساختار داخلی سیاستها کمک می کند. با توجه به اینکه این ابزار یک ابزار تحلیل زبانی می باشد، برای استفاده از این ابزار در بافت ایران نیاز است که این ابزار بومی سازی شود. این موضوع هدف اصلی پژوهش حاضر است. با توجه به اینکه ابزار گرامر نهادی خود شامل یک فرایند می باشد خروجی این تحقیق نیز در نتیجه یک فرایند خواهد بود.

۱-۳- ضرورت و اهمیت پژوهش

هدف اصلی این پژوهش بومی سازی ابزار گرامر نهادی به منظور تسهیل تحلیل نهادها در کشور می باشد. به این منظور اهداف فرعی زیر تعریف شده اند: ۱. شناسایی و بررسی ابزارهای تحلیل نهادی؛ ۲. شناسایی و بررسی اجزاء و مولفه های ابزار گرامر نهادی «اوستروم»^۳؛ ۳. سازوارسازی ابزار گرامر نهادی «اوستروم» با مشخصه های سیاست گذاری ایران.

^۱ Adapt

^۲ Institutional Statement

^۳ Ostrom

۱-۴- پرسش‌های پژوهش

پرسش‌های این پژوهش شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. روش‌ها و ابزارهای تحلیل نهادی موجود کدامند و چه ویژگی‌هایی دارند؟

۲. ابزار گرامر نهادی «اوستروم» چه مولفه‌هایی دارد؟

۳. ابزار گرامر نهادی برای کاربرد در بافت سیاستگذاری ایران چه تغییراتی نیاز دارد؟

۱-۵- روش پژوهش

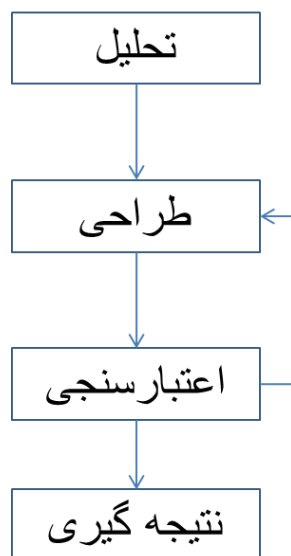
رویکرد اصلی در این پژوهش روش پژوهش علم طراحی می‌باشد.^۱ از آنجایی که هدف این طرح سازوار سازی ابزار گرامر نهادی به عنوان یک مصنوع که می‌تواند به بالا بردن فهم و تحلیل نهادها کمک کند می‌باشد، رویکرد اصلی در این پژوهش روش پژوهش علم طراحی انتخاب شده است. روش پژوهش علم طراحی (DSR). روش پژوهش علم طراحی یک روش تجویزی می‌باشد که در پی تغییر وضعیت و حل مشکل از طریق طراحی و ساخت یک مصنوع است (Hevner et al. 2004). این روش در عرض روش‌های پژوهشی دیگر می‌باشد که به دنبال توصیف وضعیت پدیده‌ها و یا ارائه نظریه و تبیین آنها هستند می‌باشد (Simon, 1996). روش پژوهش علم طراحی یک روش ترکیبی می‌باشد که می‌توان در فرایند و در گام‌های مختلف آن از روش‌های دیگر پژوهش استفاده کرد. در این تحقیق ما از روش مطالعات کتابخانه‌ای در گام طراحی و از مصاحبه نیمه ساختار یافته در گام ارزیابی استفاده می‌کنیم.

۱-۶- مراحل پژوهش

این پژوهش شامل مراحل: تحلیل، توسعه، اعتبار سنجی، و نتیجه‌گیری می‌باشد. فاز اول بر مطالعات نوشتجات تمرکز دارد. موضوعات مورد بررسی شامل تحلیل نهادی، منطق تکلیف (Deontic Logic)، مدلسازی قوانین و همچنین زبان‌شناسی می‌باشد. در بخش دوم ابزار تحلیل نهادی در زبان فارسی با سازوار سازی (adapt) گرامر نهادی ارایه شده توسط استروم (Institutional Grammar Tool) توسعه داده می‌شود. مرحله سوم به ارزیابی ابزار توسعه داده شده در مرحله قبل اختصاص دارد. نتایج این

^۱ Design Science Reserch Methodology

مرحله به صورت برگشتی برای اصلاح ابزار مورد استفاده قرار می گیرد. در مرحله ارزیابی، کاربردی بودن این ابزار برای تحلیل نهادها با تحلیل یک قانون در زمینه علوم، تحقیقات و فن آوری آزمایش می شود. سپس به اعتبارسنجی و اعتباربخشی ابزار و فرایند توسعه داده شده با کاربرد دیدگاه متخصصان موضوع پرداخته می شود. متخصصان موضوع کسانی هستند که در سیاست گذاری (به ویژه در علم، فناوری، و نوآوری) و/یا حقوق و قانونگذاری دارای تحصیل یا تجربه باشند. در آخرین فاز نتایج تحقیق ارائه خواهد شد.

۱-۷- تعریف واژه‌ها و مفاهیم

نهاد: «قواعد بازی در جامعه» که «نورث» نخستین بار در کتاب «نهادها، تغییرات نهادی، و عملکرد اقتصادی» ارائه کرد. نهاد در این نگاه به قواعد و قیدهایی گفته می شود که رفتار انسان‌ها را در جامعه روشن می کند (North, 1990).

تحلیل سیاست: کاربرد ابزار تحلیل و رویکردهای ساخت یافته برای پشتیبانی از فرایند سیاستگذاری. این تحلیل می تواند برای آگاه سازی سیاستگذاران و تصمیم گیرندگان درباره موافقان و مخالفان احتمالی سیاست های گوناگون به کار رود یا می توان رویکردهای ساخت یافته ای را برای پشتیبانی از عامل های گوناگون به کار برد تا درباره یک سیاست خوب به عنوان راهکار حل مسئله در آینده به توافق رسید.

طراحی سیاست: شامل تلاش برای توسعه سیستماتیک سیاستهای موثر و کارآمد با استفاده از دانش بدست آمده از تجزیه و تحلیل سیاست می باشد. خروجی فرایند طراحی سیاست معمولاً شامل چندین راهبرد و توصیه سیاستی برای ارائه به تصمیم گیران می باشد.

ابزار گرامر نهادی «اوستروم»^۱: ابزار گرامر نهادی یک روش برای شناسای و تحلیل احکام نهادی می باشد. در این روش یک حکم نهادی به اجزاء مختلف مانند عامل انجام دهنده فعالیت و یژگیهای این عامل، تکلیف مورد نظر حکم نهادی مانند باید، نباید، و توانستن، و همچنین هدف فعالیت و شرایط فعالیت تقسیم می شود. اطلاعات بدست آمده از این روش را می توان برای شناخت عوامل اصلی در یک سیستم و آنچه که آنها باید، نباید و میتوانند انجام دهند استفاده کرد. همچنین می توان طیف فعالیتهای خواسته شده توسط یک سند نهادی (مانند قانون) و شرایط مربوط به آن مانند چگونگی، زمان، و مکان فعالیت را تحلیل کرد.

۱-۸- ساختار پژوهش

ساختار این پژوهش به شرح زیر است. در فصل دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش ارائه می گردد. فصل سوم روش پژوهش در این مطالعه را معرفی میکند. فصل چهارم ابزار گرامر نهادی سازوار شده برای زبان فارسی را معرفی میکند. فصل پنجم به ارزیابی ابزار ارائه شده با تحلیل دو متن قانونی می پردازد. در فصل ششم به بیان یافته ها و ارزیابی ابزار پرداخته می شود. در آخرین فصل جمع بندی و نتیجه گیری از این پژوهش بیان می شود.

^۱ Ostrom

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- مقدمه

با یک نگاه کلی فرایند سیاستگذاری را می توان به چهار مرحله تقسیم کرد. دولت و یا مجلس مشکلات را مشاهده و برای رفع آن راه حل های مختلفی را بررسی می کنند. یک سیاست انتخاب شده که در ادامه اجرا و ارزیابی می شود و در یک فرایند برگشتی نتایج برای بررسی تحلیل و یا تغییر سیاست طراحی شده استفاده می گردد. اگر چه فرایند سیاستگذاری بسیار ساده به نظر می رسد ولیکن در عمل به دلایل مختلف فرایند سیاستگذاری بسیار پیچیده می باشند. این پیچیدگی معمولاً ناشی از عوامل زیر می باشد (M. Weible, Sabatier, Heikkila, & Cairney, 2018).

- به طور معمول صدها کنشگر از گروه های مختلف مانند سازمان های دولتی و مجلس در سطوح مختلف حکومت، محققان، روزنامه نگاران و قضات در یک بخش و یا بخش های زیادی از فرایند سیاست گذاری حضور دارند درحالی که هر یک از این کنشگر ها چه به صورت شخصی و یا به صورت شخصیت حقوقی بالقوه دارای ارزش ها علایق ، درک از وضعیت ، ترجیحات سیاسی متفاوتی می باشند. بعلاوه اینکه این کنشگران به صورت شبکه ای سازماندهی شده اند نه به صورت سلسله مراتبی کلاسیک در نتیجه هیچ کنشگری قادر نخواهد بود راه حل خود را بر دیگران تحمیل کند و کنشگران نیاز دارند که با یکدیگر همکاری کنند
- نمی توان از تاثیر یک ابزار سیاستی بر دیگر فاکتور ها جلوگیری کرد. به بیان دیگر به دلیل روابط سیستمی بین مولفه و فاکتور های درگیر در یک سیستم ابزار مورد استفاده در یک

بخش ناگزیر دیگر مولفه ها و زیر سیستم ها را مورد تاثیر قرار می دهد. همیشه یک عدم قطعیت در خصوص اینکه یک اثر قابل مشاهده ناشی از کدام ابزار سیاستی بوده وجود دارد. یک ابزار سیاستی نه فقط گروههای هدف خود را مورد تاثیر قرار می دهد بلکه گروهها و کنشگران دیگر را نیز به صورت غیر مستقیم. در حالی که تاثیر آنها را به سختی می توان در طراحی اولیه سیاست پیشبینی کرد.

- فرایند سیاست گذاری معمولاً در بستر زمانی یک دهه و یا بیشتر می باشد. از ظهور و بروز مشکل تا اجرای سیاست و همچنین ارزیابی اثرات سیاست. تعدادی از مطالعات نشان میدهند که برای دست یابی به فهم و درک تاثیرات مختلف شرایط اجتماعی و اقتصادی سیاست ها یک دوره ۱۰ تا ۲۰ ساله نیاز است.

با توجه به پیچیدگی های فرایند سیاست گذاری تحلیلگران باید راه های ساده سازی این فرایند ها با هدف بالا بردن فهم فرایند سیاستگذاری پیدا کنند. این را باید در نظر داشت یک نفر به سادگی نمی تواند به یک سیستم پیچیده نگاه کند و همه چیز را ببیند. تقریباً همیشه درک ما از یک سیستم پیچیده توسط مجموعه ای از پیش فرض ها متأثر می شوند (M. Weible et al., 2018). این پیش فرض ها اولاً به مشاهده کننده سیستم میگویند که چه چیزی را نگاه کنند. به این معنی که، چه فاکتورهای مهم هستند که باید در نظر گرفته شوند در مقابل فاکتورهای که می توان از آنها چشم پوشی کرد. ثانیاً، دسته بندی ها را تعریف می کنند که در آن پدیده ها گروه بندی می شوند. با توجه به پیچیدگی فرایند سیاست گذاری نیاز به یک مدل و یا چارچوب که بتواند عناصر مهم و تاثیر گذار و همچنین دسته بندی مناسب پدیده ها را ارائه دهد اجتناب نا پذیر می باشد. چارچوب های متفاوتی برای مطالعه فرایند سیاست گذاری تا کنون ارائه شده است. چارچوب تحلیل نهادی و ابزار گرامز نهادی که توسط استروم ارائه شده است یکی از چارچوب های مطرح در مطالعات سیاست گذاری می باشد که توانسته یک روش سیستماتیک برای تحلیل سیاست ارائه کند. در ادامه به شرح چارچوب تحلیل نهادی و ابزار گرامز نهادی می پردازیم.

۲-۲- تحلیل نهادی

سیاستها در حقیقت ترتیبات نهادی هستند که قواعد رسمی بازی برای اجتماع را مشخص میکنند. در حالی که ما همگی تلاش می‌کنیم که مسائل پیچیده اجتماعی را مانند فقر، بی‌سوادی، و استفاده بیش از حد از منابع طبیعی را حل کنیم، طراحی سیاستها برای مدیریت این مسائل پیچیده اجتماعی چالش برانگیز می‌باشند. بخشی از این پیچیدگی ناشی از ترتیبات نهادی و پیچیدگی آنها می‌باشد که می‌تواند یک مجموعه از کنشگران و مسائل را به نحوی که به خوبی قابل پیش‌بینی نباشند مورد تاثیر قرار دهد. بحث اهمیت نهادها و تحلیل نهادی ریشه در مطالعات اقتصاد نهادگرا^۱ دارد. اقتصاد دانان نهاد گرا، معتقدند که فرایند های اقتصادی را نمی‌توان در چارچوب تئوریهای اقتصادی ایزوله شده و با فرض ثبات سایر شرایط مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. آنها بر اهمیت عوامل تاریخی، اجتماعی و نهادی تاکید می‌ورزند. مبانی اقتصاد نهاد گرایی در طول سالهای گذشته با تغییرات جدی همراه بوده است. در شروع اقتصاد دانان نهادگرا این اعتقاد را داشتند که نهادها پایه رفتار انسانها را شکل میدهند اما اخیرا نهادگرای جدید نظری کاملا مخالف دارند. آنها بر این باورند که رفتار انسانها نهادها را شکل میدهد. داگلاس نورث یکی از محققان اقتصاد نهاد گرایی است که با بیش یکصد اثر علمی تاثیرات مهمی بر جهت گیری مطالعات اقتصاد نهادگرا و تحلیل نهادی گذاشته است. او نهادها را به دو دسته قواعد رسمی^۲ و نرم‌های غیر رسمی^۳ تقسیم می‌کند. اقتصاد دانان نهاد گرایی جدید بر این حقیقت تاکید دارند

^۱ Institutional economy

^۲ Formal rules

^۳ Informal norms

که نهادها رسمی در جواب تغییرات در محیط به سرعت پاسخ میدهند در حالی که نهادهای غیر رسمی که به صورت عمیق ریشه در تاریخ، مذهب، و جغرافیای یک کشور دارند به صورت خیلی آهسته تغییر می کنند (North, 1990).

روش های مختلفی توسط اقتصاددانان نهادگرای جدید برای تحلیل نهادها استفاده می شود که به طور مثال می توان به مطالعه موردی، تحلیل اقتصاد سنجی، اقتصاد تجربی، و مدلسازی عامل محور اشاره کرد (Beckmann & Padmanabhan, 2009). چارچوب ها و مدل های مختلفی نیز تاکنون برای ارزیابی و تحلیل نهادها توسعه داده شده است (Beckmann & Padmanabhan, 2009). چارچوب ویلیامسون یکی از این معروفترین مدل های می باشد که نهادها را در چهار سطح مورد تحلیل قرار میدهد (Williamson, 1979). سطح اول نهادی شامل نهادهایی با افق تغییر ۱۰۰ تا ۱۰۰۰ سال است که شامل مفاهیمی نظیر فرهنگ، مذهب و می باشند این سطح قابل مدیریت و برنامه ریزی نبوده و در طول زمان شکل میگیرد. سطح دوم نهادی با افق تغییر ۱۰ تا ۱۰۰ سال، سطحی است که در آن انسانها به تدوین قوانین بازی می پردازند که شامل قوانین رسمی کشورها، قرار دادها می باشد. سطح سوم نهادی، با افق تغییر ۱ تا ۱۰ سال، سطح حکمرانی و ایجاد ساختار های برای اجرای قواعد می باشد. آیین نامه ها اجرایی. سازمانهای رسمی مثالهایی از سطح سوم نهادی می باشند. سطح چهارم، سطح تخصیص منابع و نیروی کار می باشد که به صورت مستمر می باشد. این سطوح از یکدیگر جدا نبوده و بین آنها ارتباط دو طرفه همراه با بازخورد بوده. چارچوب تحلیل نهادی استروم یکی دیگر از این چارچوب های تحلیل نهادی می باشد که دارای جزئیات بیشتر و کاملتر از چارچوب ویلیامسون می باشد. این چارچوب امکان تحلیل نهادها در سطوح مختلف را فراهم می کند.

۲-۳- چارچوب تحلیل نهادی

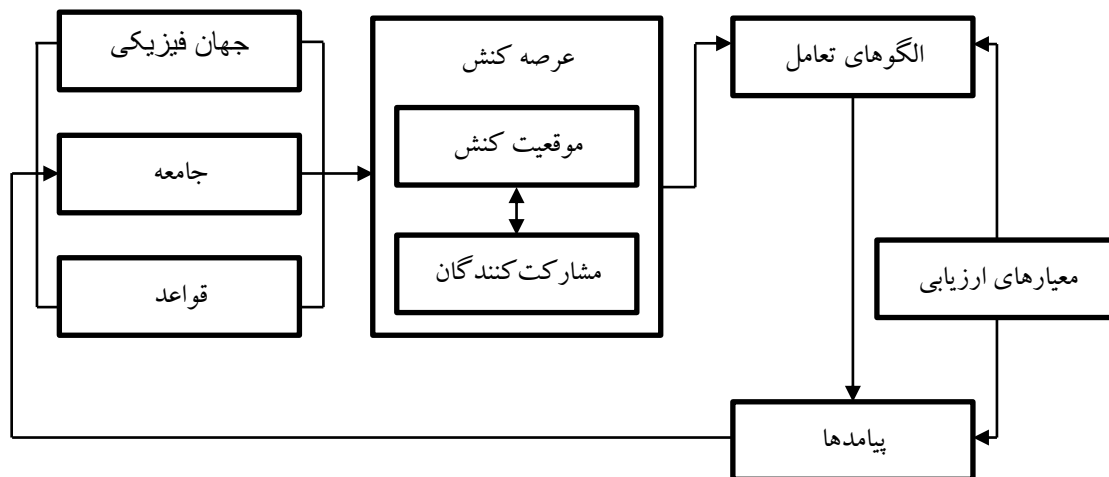
برای فهم نهادها نیاز است که بدانیم آنها چه هستند، چگونه و چرا آنها بوجود آمدند و پایدار مانده اند و اینکه چه پیامد های را در موقعیت های متفاوت بوجود می آورند. به طور کلی فهم هر چیزی عبارت است از فرایند یادگیری اینکه چه کاری انجام می دهد، چگونه و چرا کار می کند، چگونه می توان آن را ایجاد کرد و یا اصلاح کرد، و در نهایت اینکه چگونه این دانش را به دیگران انتقال داد. در یک

تعریف وسیع، نهادها عبارتند از دستورالعمل‌های که انسانها برای سازماندهی همه اشکال تعاملات تکراری و ساختار یافته در محیط خانواده، همسایگان، بازارها، انجمن‌ها، سازمانها استفاده می‌کنند. افراد در تعامل با موقعیت‌های قاعده مند با انتخاب مجموعه‌ای از کنشها و استراتژیها روبرو هستند انجام آنها منجر به پیامدهای برای خود و آنها و دیگران خواهد داشت (Elinor Ostrom, 2007).

استروم یکی از مشکلات در فهم نهادها را تنوع در موقعیت‌های نهادی زندگی معاصر می‌داند. او اینچنین بیان می‌کند که ما هر روز در موقعیت‌های فراوانی درگیر هستیم. هر روز صبح و بعد از ظهر در مسیر کار و یا خانه به رانندگانی روبرو می‌شویم که انتظار داری قواعد را رعایت کنند. زندگی ما به این انتظارات وابسته است و البته زندگی دیگران به اینکه ما به طور کلی قواعد وضع شده را تبعیت کنیم. خوب انجام دادن کار ما در محل کار، متأثر از میزان انرژی و خلاقیتی است که دیگران به صورت پیش‌بینی‌پذیری انجام می‌دهند و بالعکس. مولفه‌های نهادی بر انتظارات ما از رفتار دیگران و انتظارات آنها از رفتار ما تاثیر می‌گذارد. به طور مثال در یک ورزش گروهی مانند فوتبال ما ممکن است پر تلاش و مهاجمی بازی کنیم اما هنگام یاد دادن همین ورزش به یکی از اعضای خانواده چالش این است که اوقات خوشی را برای آن فرد ایجاد کنیم. پر تلاش و مهاجمی بازی کردن در این موقعیت ممکن است نتیجه خوبی نداشته باشد (Ostrom, 2011).

دانش ضمنی ما در خصوص رفتارهای مورد انتظار ما در واقعیت‌های مختلف گسترده است. در خیلی از مواقع ما حتی از قواعد، هنجارها، و استراتژی‌های که دنبال می‌کنیم آگاهی نداریم. با توجه به پیچیدگی موقعیت‌ها و تنوع آنها برای فهم پدیده‌ها به یک چارچوب و یا ابزاری نیاز داریم که به ما در روشن کردن اینکه وقتی یک پدیده را مشاهده می‌کنیم در مورد چه چیزی فکر کنیم کمک می‌کند. یک چارچوب برای تحلیل نهادی می‌بایست متغیرهای ساختاری که در یک چیدمان نهادی وجود دارند هرچند ارزش آنها ممکن است در یک موقعیت به موقعیت دیگر تغییر می‌کند را شناسایی کند.

چارچوب تحلیل و توسعه نهادی^۱ که توسط «استروم» ارائه شده یکی از این چارچوب‌های است که به ما یک نگاه جامع در تحلیل سیستم‌های اجتماعی می‌دهد. این چارچوب در شکل ۱ نشان داده شده است (Ostrom 2009).

شکل ۱. چارچوب تحلیل نهادی (Ostrom, Gardner, and Walker 1994)

در این چارچوب، بر نقش نهادها و تاثیر آنها در تحلیل رفتار عوامل تاکید شده است. این چارچوب ابزاری به نام ابزار گرامر نهادی برای تحلیل نهادها به تحلیلگران پیشنهاد می‌دهد که می‌تواند برای تحلیل، خلاصه کردن و همچنین مشخص کردن اختلاف میان انواع احکام نهادی (قاعده، هنجار، استراتژی مشترک) استفاده شود. البته درباره تحلیل رابطه ساختارها/نهادها و عامل‌ها، مدل‌ها و نظریه‌های متعددی در جامعه‌شناسی وجود دارد. برخی مانند کارکردگرایی ساختاری به تقدم و سلطه نهادها/ساختارها بر عامل‌ها تاکید می‌کنند. برخی مانند مدل ساختاری^۲ گیدنز به رابطه دوسویه میان ساختار/نهاد و افراد معتقدند و هیچ کدام را مقدم بر دیگری نمی‌دانند (Giddens 1984). برخی دیگر مانند نظریه کنشگر شبکه^۳ برنولاتور^۱، جان لا^۲ و میشل کالون^۳ کلاً تقابل ساختار و عامل را از میان

^۱ Institutional Analysis And Development Framework

^۲ Structuration

^۳ Actor-Network Theory

برمی‌دارند و نهادها/ساختارها برساخته‌ای جمعی و درواقع پیوندی کم‌وبیش صلب‌شده از کنشگران انسانی و غیرانسانی می‌دانند (Latour 2005). ما در اینجا به طور خاص روی مدل تحلیل نهادی استروم متمرکز خواهیم شد. مقایسه این مدل‌ها می‌تواند موضوع پژوهشی دیگر باشد.

تحلیل نهادی مبحث جدیدی است که بسیاری از پژوهشگران علوم اجتماعی به آن توجه کرده‌اند. تاکنون روش‌ها و نگاه‌های گوناگونی در این زمینه توسعه یافته است؛ برای مثال می‌توان به روش‌های نگاشت نهادی و تحلیل شبکه‌ای نهادها اشاره کرد. تحلیل و تجزیه نهادها به اجزای گوناگون و مشخص کردن ارتباط این اجزا با یکدیگر، یا به عبارت دیگر کُرد کردن نهادها، یک روش جدید است که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. با این حال، ابزار استروم یکی از معدود ابزارهای جامع و روشمند در این موضوع است.

تحلیل نهادی یکی از مباحث جدید می‌باشد که مورد اقبال پژوهشگران بسیاری در حوزه علوم اجتماعی قرار گرفته است. تاکنون روش‌ها و نگاه‌های مختلفی در این زمینه توسعه یافته است؛ به طور مثال می‌توان به روش‌های نگاشت نهادی و تحلیل شبکه‌ای نهادها اشاره نمود. تحلیل و تجزیه نهادها به اجزاء مختلف و مشخص کردن ارتباط این اجزاء با یکدیگر و یا به عبارت دیگر کُرد کردن نهادها، یک روش جدید است که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. با این حال ابزار ارایه شده توسط استروم یکی از معدود ابزارهایی است که به صورت جامع و روشمند برای این موضوع ارایه شده است.

۲-۴- ابزار گرامر نهادی

ابزار گرامر نهادی یک ساختار عمومی نحوی برای تحلیل گزاره‌های نهادی ارائه می‌کند که شامل پنج جزء «ویژگی»^۴، «تکلیف»^۵، «هدف»^۶، «شرایط»^۷ و «وگرنه»^۸ است (ADICO) که به صورت زیر تعریف می‌شوند.

^۱ Bruno Latour

^۲ John Law

^۳ Michel Callon

^۴ Attributes

^۵ Deontic

^۶ Aim

^۷ Conditions

^۸ Or Else

ویژگی (A): شامل هر نوع ارزش است که کنشگران مشمول گزاره نهادی را از دیگر کنشگران جدا می‌کند. به عنوان مثال می‌توان به سن هجده سال، مونث بودن، تحصیلات دانشگاهی، تجربه خاص، و یا یک موقعیت خاص مانند کارمند و رئیس اشاره کرد.

تکلیف (D): این جزء به افعال وجهی شامل ممکن (به معنی مجاز)، باید (به معنی الزام)، و نباید (به معنی ممنوع) اشاره می‌کند.

هدف (I): این جزء کنش و پیامدی را توضیح می‌دهد که بخش تکلیف در خصوص آن مطرح است. یک هدف ممکن است شامل فرمولی باشد که میزان کنش و یا پیامد را مشخص کرده و یا توصیف‌کننده فرایند یک کنش باشد.

شرایط (C): اشاره به متغیرهای دارد که زمان و مکانی را مشخص می‌سازند که یک کنش یا پیامد، مجاز، ملزم، و یا ممنوع است.

وگرنه (O): این بخش به پیامد عدم متابعت از قواعد اشاره دارد.

ساختار نحوی ADICO امکان تحلیل و متمایز کردن هر سه نوع گزاره نهادی (استراتژی، هنجار، قواعد) را فراهم می‌کند. به طوری که، قواعد هر پنج بخش (ADICO) را دارا می‌باشند. هنجارها شامل چهار مولفه (ADIC) و استراتژی‌های مشترک تنها شامل (AIC) هستند. این ساختار نحوی صرف‌نظر از اینکه یک گزاره نهادی چگونه به زبان طبیعی بیان می‌شود قالبی برای نوشتن گزاره‌های نهادی فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، همه قواعد می‌توانند به صورت «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگرنه» دوباره نوشته شوند. همه هنجارها را می‌توان به صورت «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، و «شرایط» نوشت. همه استراتژی‌های مشترک را نیز می‌توان به صورت «ویژگی»، «هدف»، و «شرایط» بازنویسی کرد. با نوشتن گزاره‌های نهادی به این صورت، امکان مقایسه بهتر گزاره‌های نهادی فراهم می‌شود. از آنجایی که افزایش و یا کاهش اجزاء ADICO، سبب تغییر نوع گزاره نهادی می‌شود، این ساختار نحوی می‌تواند برای تحلیل تکامل گزاره‌های نهادی نیز مورد استفاده قرار گیرد. برای سهولت در انتقال مفاهیم به گزاره‌های نهادی زیر توجه کنید. جدول ۱ ساختار نحوی این گزاره‌ها را مبتنی بر ADICO نشان می‌دهد.

رانندگان وسایل نقلیه‌ای که با چراغ قرمز برخورد می‌کنند باید پیش از خط ویژه ایست، توقف کامل نمایند و گرنه مشمول جریمه نقدی و دریافت امتیاز منفی خواهند شد (قاعده).

اگر از ماکروفر استفاده می‌کنید باید کثیفی که ایجاد کردید را تمیز کنید (هنجار).

فردی که تماس تلفنی را برقرار می‌کند، با قطع شدن تماس، بار دیگر تماس می‌گیرد (استراتژی مشترک).

جدول ۱-۲. ساختار نحوی گزاره‌های نهادی نمونه

ویژگی (A)	تکلیف (D)	هدف (I)	شرایط (C)	و گرنه (O)
رانندگان وسایل نقلیه	باید	توقف کامل پیش از خط ویژه ایست	که با چراغ قرمز برخورد می‌کنند	مشمول جریمه نقدی و دریافت امتیاز منفی خواهند شد.
هر شخصی	باید	تمیز کردن کثیفی که ایجاد می‌کند	از ماکروفر استفاده می‌کند	-
هر شخصی	-	بار دیگر تماس می‌گیرد	با قطع شدن تماس	-

اصلی‌ترین جزء گرامر نهادی مولفه تکلیف است که از مباحث ارایه شده و عملگرهای استفاده شده در منطق تکلیف در خصوص گزاره‌های تجویزی و غیر تجویزی بهره می‌برد. مجموعه کامل عملگرهای تکلیف (D)، شامل عملگر مجاز (P)، الزام (O)، و ممنوعیت (F)^۳ می‌شوند. روابط (۱) تا (۵) در مورد مولفه تکلیف صادق هستند (Ostrom 2005).

^۱ Permitted

^۲ Obligatory

^۳ Forbidden

$$D = P \cup O \cup F \quad (۱)$$

$$F \cap P = \emptyset \quad (۲)$$

$$O \cap P = O \quad (۳)$$

$$F \cap O = \emptyset \quad (۴)$$

$$\text{If } O \text{ then } P \quad (۵)$$

مطابق این روابط تکلیف از اجتماع عملگرهای مجاز، الزام و ممنوعیت حاصل می‌شود. گزاره مجاز و ممنوعیت هیچ اشتراکی با هم ندارند. اشتراک گزاره مجاز و الزام، الزام است. اشتراکی بین گزاره الزام و ممنوعیت وجود ندارد. هر گزاره‌ای که الزام است مجاز نیز می‌باشد.

گزاره‌های نهادی از عبارات «می‌تواند» (مجاز)، «باید/بایستی» (الزام)، و «نباید/نبایستی» (ممنوعیت) برای اختصاص این عملگرها به کنش‌ها و پیامدها استفاده می‌کند. باید و بایستی هر دو برای اجبار یک فرد به کنش استفاده می‌شود. نباید و نبایستی برای ممنوعیت و منع کردن از یک کنش به کار می‌روند. در زبان روزمره «باید»، قوی‌تر از بایستی افراد را وادار می‌کند و «نباید»، قوی‌تر از نبایستی فرد را منع می‌کند. اختصاص عملگر تکلیف (D) به یک کنش (a_i) را می‌توان به صورت $[D][a_i]$ نشان داد. که D معرف P، O، و یا F می‌باشد. $[D][o_i]$ معرف اختصاص تکلیف به پیامد (o_i) است.

سه عملگر تکلیف به صورت وابسته به یکدیگر قابل تعریف^۱ هستند. به بیان دیگر، اگر یکی از عملگرها را عملگر اولیه (نقطه شروع) در نظر بگیریم دو تای دیگر را می‌توان در ارتباط با عملگر اولیه تعریف کرد. به طور مثال، فرض کنید از P (عملگر مجاز) به عنوان عملگر اولیه استفاده کنیم. در این صورت اگر به کنش امکان‌پذیر a_i برگردیم، $[P][a_i]$ را به این صورت می‌توان خواند: فرد مجاز است کنش a_i را انجام دهد، یا فرد ممکن است a_i را انجام دهد. گزاره کنش ممنوع $[F][a_i]$ را می‌توان با استفاده از عملگر P به عنوان عملگر اولیه به صورت $[\sim P][a_i]$ تعریف کرد. به عبارت دیگر وقتی یک کنش ممنوع است، فرد مجاز به انجام آن نمی‌باشد. از طرف دیگر، اگر حالت منفی یک کنش $[\sim a_i]$ ممنوع باشد، فرد ملزم به انجام کنش است. بنابراین گزاره‌ای که یک کنش باید انجام شود $[O][a_i]$ را می‌توان

^۱ Interdefinable

به صورت $[\sim P][\sim a_i]$ تعریف کرد. اگر کنش اجباری باشد، فرد اجازه انجام ندادن $[a_i]$ را ندارد. به صورت متقابل می‌توان از عملگر F به عنوان عملگر اولیه استفاده نمود. بنابراین، می‌توان P را به صورت $[\sim F][a_i]$ و O را به صورت $[F][\sim a_i]$ تعریف کرد. اگر O را به عنوان عملگر اولیه استفاده نماییم، می‌توان P را به صورت $[\sim O][a_i \text{ or } \sim a_i]$ و F را به صورت $[O][\sim a_i]$ تعریف کرد (Ostrom 2005). برای مثال اولین گزاره نمونه ارائه شده در این بخش را می‌توان با استفاده از عملگر F دوباره به شرح زیر بیان کرد.

رانندگان وسایل نقلیه‌ای که با چراغ قرمز برخورد می‌کنند [ممنوع است (F)] پیش از خط ویژه ایست، [توقف کامل نکنند ($\sim a_i$)] و گرنه مشمول جریمه نقدی و دریافت امتیاز منفی خواهند شد.

مبانی ابزار گرامر نهادی در ابتدا توسط «کارفور» و «استروم» ارائه شد (Crawford and Ostrom 1995). در سال‌های اخیر گروهی از پژوهشگران به کاربردی کردن این ابزار روی آورده‌اند. برای مثال، «باسورتو» و دیگران مشکلات و موانع استفاده از تحلیل نهادی را در عمل مشخص و فرایند استفاده از این ابزار را در کاربردهای عملی ترسیم کرده‌اند (Basurto et al. 2010). آن‌ها با استفاده از ابزار گرامر نهادی دو مجموعه قانون در خصوص محیط زیست را تحلیل و روشی سیستمی برای استفاده از این ابزار معرفی می‌کنند. طبق نتایج به‌دست‌آمده در این مطالعه، چالش‌هایی در بکارگیری این ابزار دیده می‌شود. از جمله «تکلیف» در موارد متعددی به صورت ضمنی در گزاره‌های نهادی بیان می‌شود و از این رو، تشخیص آن نیازمند دقت زیادی است. از سوی دیگر، «ویژگی» می‌تواند در یک گزاره نهادی هم به فاعل یک کنش و هم به مفعول آن اشاره داشته باشد. چالش دیگر تمایز بین «هدف» و «شرایط» در یک گزاره نهادی است. نویسندگان برای مشخص کردن «شرایط» از محدودیت‌های زمانی و فرایندی در یک گزاره نهادی استفاده می‌کنند که با عباراتی نظیر «هنگامی که»، «جایی که»، و «اگر» بیان می‌شوند. «صدیقی» و دیگران در پاسخ به چالش‌های مذکور جزء جدیدی را معرفی کردند و در فرایند تحلیل گزاره‌های نهادی از آن بهره می‌گیرند (Siddiki et al. 2011). نویسندگان سپس ابزار توسعه‌یافته پیشنهادی را برای تحلیل خط‌مشی‌های حوزه پرورش آبزیان در ایالت کلرادو آمریکا به کار می‌برند. در مطالعه دیگری، «اشلتر» و «تیسفلد» چالش تشخیص قاعده، هنجار، و استراتژی و

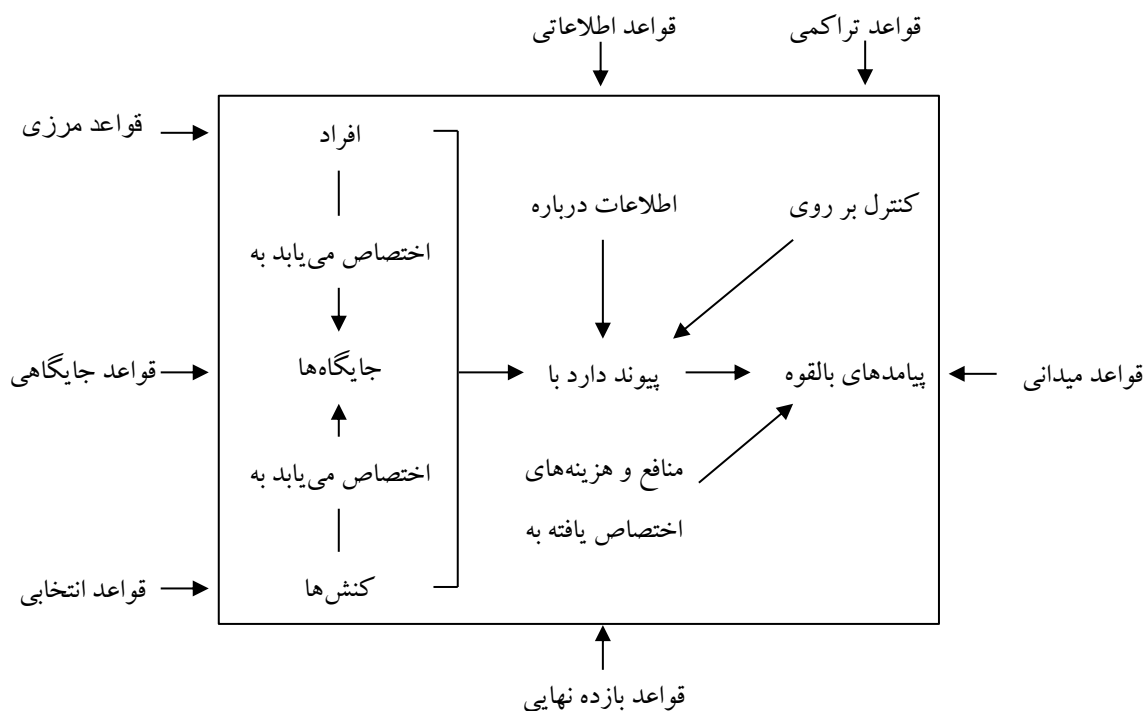
اختلاف میان آن‌ها را با به خدمت گرفتن ابزار گرامر نهادی بررسی می‌کنند (Schlüter and Theesfeld 2010). آن‌ها برای پیروی یا عدم پیروی از گزاره نهادی یک دسته‌بندی بر مبنای انواع جرمیه‌ها پیشنهاد می‌دهند و بر اهمیت جرمیه‌های احساسی تأکید می‌کنند. با این حال، آنان اعتقاد دارند که چنین جرمیه‌هایی بسته به بافت فرهنگی از تأثیر متفاوتی برخوردارند.

«کارت» و دیگران به تحلیل قوانین مرتبط به تولید محصولات ارگانیک با استفاده از ابزار گرامر نهادی و چارچوب نهادی استروم می‌پردازند (Carter et al. 2016). آن‌ها با کمک ابزار گرامر نهادی، گونه‌شناسی قوانین، موقعیت‌های کنش و سطوح تصمیم‌گیری، رویکردی یکپارچه برای تحلیل خط‌مشی‌ها ارائه می‌دهند. «دونلپ»، «کامخاجی» و «رادائلی» ابزار گرامر نهادی را به عنوان یک ابزار بسیار مهم و اختراع جدید در زمینه تحلیل و فرآیندهای سیاست معرفی می‌کنند که می‌تواند به فرایند سیاست‌گذاری کمک شایانی کند (Dunlop, Kamkhaji and Radaelli 2019). در این راستا، آن‌ها ۲۶ مطالعه را بررسی می‌کنند که از این ابزار در بازه سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ برای تحلیل قواعد گوناگون استفاده کرده‌اند. بر طبق نتایج این مطالعه، ابزار گرامر نهادی بیش‌تر برای بررسی عمیق گزاره‌ها و استفاده در مطالعات موردی مناسب است تا پژوهش‌های مقایسه‌ای. از این گذشته، از این ابزار تاکنون برای تحلیل آیین‌های نظارتی استفاده نشده است و در مطالعات تجربی گزارش شده در متون نیز عمدتاً تحلیل‌ها در سطح کلان باقی مانده است. «صدیقی» و دیگران در مطالعه اخیر خود تحلیلی جامع از تحلیل نهادی با استفاده از ابزار گرامر نهادی ارائه می‌کنند (Siddiki et al. 2019). آن‌ها تأکید می‌کنند که یکی از دستاوردهای اصلی پژوهش‌ها در این حوزه توسعه این رویکرد و روش‌شناسی آن است، به نحوی که تا ده سال قبل روش شناخته‌شده‌ای برای کد کردن نظام‌مند نهادهای گوناگون مبتنی بر یک ساختار گرامری واحد وجود نداشت؛ در حالی که امروزه چنین مبنایی در دسترس پژوهشگران قرار دارد و در حال توسعه و پیشرفت است.

بنا بر جست‌وجوهای صورت گرفته در منابع و اسناد علمی، پژوهشی به زبان فارسی یافت نشد که از ابزار گرامر نهادی بهره گرفته باشد. با این حال، برخی پژوهشگران از چارچوب تحلیل نهادی در مطالعات خود استفاده کرده‌اند (ازجمله حسینی، مهدوی عادل و رزمی ۱۳۹۳، فرزانه ۱۳۹۴، و مسیبی و دیگران ۱۳۹۶).

۲-۵- طبقه‌بندی قواعد

تقسیم‌بندی قوانین بر اساس هر یک از مولفه‌های یک قاعده (ADICO) می‌تواند انجام شود. به طور مثال قوانین را می‌توان بر اساس مشخصات افراد یا گروه‌های مورد نظر قانون تقسیم‌بندی کرد. تحلیلگران برای کمک به اصلاح موقعیت‌های کنشی مختلف، به یک تقسیم‌بندی نیاز دارند که تمام مولفه‌های موقعیت کنش را در برگیرد. موقعیت کنش، واحد قانونی تحلیل نهادی می‌باشد. هر گاه دو یا چند نفر با مجموعه‌ای از کنش‌ها روبرو باشند که به صورت مشترک منجر به پیامدهایی شود، می‌توان گفت که این کنشگران درون یک موقعیت کنش قرار دارند. یکی از مولفه‌های دستگاه نحوی که می‌تواند برای طبقه‌بندی قواعد استفاده شود «هدف» است. در شکل ۱-۲ مولفه‌های درگیر در یک موقعیت کنش شامل کنشگران، موقعیت‌ها، کنش‌ها، پیامدها، اطلاعات، کنترل، و هزینه‌ها و منافع و نحوه ارتباط آن‌ها با یکدیگر نشان داده شده است. مطابق این شکل کنشگران (شامل افراد و یا سازمان‌ها) به موقعیت‌ها اختصاص می‌یابند. در این موقعیت‌ها، کنشگران با در نظر گرفتن اطلاعات، و کنترلی که بر ارتباطات کنش - پیام دارند، و هزینه و فایده‌هایی که به پیامدها و کنش‌ها اختصاص دارد، از بین کنش‌ها یکی را انتخاب می‌کنند.

شکل ۲-۱- دسته بندی قوانین بر اساس مولفه هدف.

با استفاده از مولفه «هدف»، می‌توان قواعد را به هفت نوع تقسیم کرد: جایگاهی^۱، مرزی^۲، انتخابی^۳، تراکمی^۴، اطلاعاتی^۵، بازده نهایی^۶، و میدانی^۷. قواعد جایگاهی، جایگاه‌ها را ایجاد می‌کنند (به عنوان مثال عضو مجلس، رای‌دهنده). قواعد مرزی بر نحوه گماشتن افراد یا ترک جایگاه‌ها و نیز چگونگی تاثیر یک موقعیت بر موقعیت‌های دیگر اثر می‌گذارد. قواعد انتخابی بر اختصاص مجموعه کنش خاص بر جایگاه‌ها اثر می‌گذارد. قواعد تراکمی، بر سطح کنترلی افراد در موقعیت‌های مختلف و یا رابطه بین موقعیت‌ها تاثیر می‌گذارد. قواعد اطلاعاتی بر سطح اطلاعات در دسترس افراد در یک موقعیت نسبت به کنش‌ها و ارتباط کنش‌ها و همچنین پیامدها اثر می‌گذارد. قواعد بازده نهایی بر منافع و هزینه‌های

¹ Position

² Boundary

³ Choice

⁴ Aggregation

⁵ Information

⁶ Payoff

⁷ Scope

اختصاص یافته به پیامدها با توجه به کنش‌های انتخاب شده تاثیر می‌گذارد. قواعد میدانی، بر پیامدهایی تاثیر می‌گذارد که باید، نباید، و یا ممکن است در درون یک حوزه متاثر شوند.

فصل سوم

روش پژوهش

۳-۱- مقدمه

روش پژوهش یکی از ارکان هر تحقیق علمی می باشد که می بایست به خوبی تبیین شوند. روش پژوهش عموماً به عنوان یک فرایند نظام مند برای بررسی واقعیتها، کشف مجهولات، و دستیابی به راه حل مشکلات تعریف می شود. روش های متداول در علوم انسانی و طبیعی معمولاً به دنبال اکتشاف، توصیف، تشریح، و در مواردی پیش بینی هستند. به عنوان دیگر به دنبال علم توصیفی هستند. در عرض این روشها روش پژوهش علم طراحی در سالهای اخیر مورد توجه دانشمندان علوم مختلفی مانند مدیریت، فن آوری اطلاعات، و سیستم های اطلاعاتی قرار گرفته که رویکرد تجویزی را دنبال می کند. روش پژوهش علم طراحی در پی طراحی مصنوعات برای برآوردن نیاز انسانها و حل مشکلات آنها می باشد. در این فصل روش پژوهش علم طراحی به عنوان رویکرد اصلی پژوهش در این تحقیق معرفی و مراحل مختلف آن توضیح داده می شود.

۳-۲- علم طراحی چیست؟

علم طراحی در عرض علم طبیعی یا علم اجتماعی معرفی می شود. علوم انسانی و طبیعی به یک معنا علوم توصیفی-تبیینی هستند. آنها در پی این هستند تا وضعیت های طبیعی یا اجتماعی را توصیف کنند و از طریق ارائه نظریه، تبیینی از آنها ارائه دهند. مثلاً یک دانشمند علوم طبیعی ضمن توصیف اعوجاجات سیاره عطارد در نقطه حضیضش، تلاش می کند تا با ارائه یک نظریه چرایی وقوع این پدیده را تبیین کند. یا در علوم اجتماعی، دانشمند ضمن توصیف یک انقلاب، تلاش می کند با ارائه یک

نظریه علل وقوع آن را توضیح دهد. در مقابل، علم طراحی، چنانکه از نامش پیداست، معطوف به توصیف و تبیین وضعیت‌ها نیست بلکه معطوف به «تغییر» وضعیت‌ها، از طریق طراحی و ساخت یک مصنوع فنی است (Simon 1969).

اگر از سنت ابطال‌گرایی در فلسفه علم کمک بگیریم، علم بودن علم طراحی، چنانکه خواهیم دید، به این است که همانند علوم طبیعی و اجتماعی قابل سنجش تجربی است؛ و معیارهایی برای آزمون و ارزیابی دعاوی آن وجود دارد. اما سوال مهم‌تر این است که علم طراحی دقیقاً از چه جهاتی از علوم طبیعی و اجتماعی متمایز می‌شود. تفاوت هم در موضوع آن است و هم در روش آن. اولاً موضوع علم طراحی متفاوت از موضوعات پژوهشی علوم طبیعی یا اجتماعی است؛ چنانکه اشاره کردیم موضوع این علم پدیده‌ها یا وضعیت‌های موجود نیستند که توسط پژوهشگر توصیف یا تبیین شوند؛ موضوع مصنوعات هستند که هنوز موجود نیستند و قرار است که معطوف به حل یک معضل/مسئله یا برای رفع یک نیاز طراحی شوند. ثانیاً روش‌شناسی این علم متفاوت از علوم اجتماعی و طبیعی است؛ چنانکه خواهیم دید گرچه علم طراحی از روش‌شناسی‌های کمی و کیفی در مراحل از روش‌شناسی خود استفاده می‌کند اما روش‌شناسی آن از جهات مهمی متفاوت از روش‌شناسی‌های مرسوم است. روش‌شناسی علم طراحی هم دارای ابعاد تجویزی^۱ است یعنی در آن از «چگونه است» به «چگونه باید باشد» گذر می‌کنیم، هم راه‌حل‌محور است؛ این روش‌شناسی در پی ارائه یک راه‌حل برای «حل کردن» یا «رفع کردن» یک مسئله یا نیاز از طریق طراحی یک مصنوع است (Peffer et al. 2004). اجازه دهید اشکال ممکن را که می‌توان در اینجا طرح کرد بیان کنیم. پاسخ به آن مفهوم علم طراحی را دقیق‌تر می‌کند.

ممکن است کسی ادعا کند که در علوم طبیعی و اجتماعی نیز هدف حل مسئله است؛ دانشمندان همیشه با یک سری مسئله مواجه‌اند؛ فیزیکدانان با این مسئله مواجه‌اند که چرا سیاه‌چاله ایجاد می‌شود، یا چرا مشتری حرکات پس‌خرامی^۲ دارد؛ یا چرا اورانوس حرکات نابهنجاری دارد. جامعه‌شناسان با این مسئله مواجه‌اند که چرا آمار مبتلایان به اعتیاد زیاد شده است، یا اقتصاددانان با مسئله چرایی رکود اقتصادی مواجه‌اند. آن‌ها همگی در پی پاسخ به این مسئله‌ها هستند.

^۱ Prescriptive

^۲ Regressive

این مقایسه دو اشکال دارد. اولاً در اینجا دو معنای مسئله با هم خلط شده است. مسئله یک بار به معنای آنچه که ایجاد تحیر و پرسش می کند است که در انگلیسی معادل quandary است؛ و یک بار به معنای معضل یا مشکل، یا همان problem، است. در علوم طبیعی و اجتماعی ما، عمدتاً، با معنای اول مسئله سروکار داریم و در علم طراحی با معنای دوم. دانشمندان در تحیرند که چرا عطارد در نقطه حضیضش سریع تر حرکت می کند. این چیزی است که ایجاد پرسش کرده است و نیازمند پاسخ است. اما در علم طراحی ما در وهله نخست با پرسش مواجه نیستیم بلکه با یک معضل، مشکل، یا نیاز مواجهیم و قرار است که مصنوعی طراحی شود که به بهترین شکل این مشکل یا نیاز ما را رفع کند. اشکال دوم در معنای حل کردن است. حل کردن در علوم طبیعی و اجتماعی عمدتاً همان تبیین کردن است. اگر دانشمندان توانستند توضیح دهند که چرا عطارد در نقطه حضیضش سریع تر حرکت می کند یا چرا آمار مبتلایان به اعتیاد زیاد شده است آنگاه به این پرسش ها پاسخ داده اند. اما در علم طراحی حل کردن به معنای تبیین کردن نیست بلکه چنانکه اشاره کردیم به معنای «رفع کردن» یک نیاز یا معضل یا مشکل است. وقتی شما برای معضل تقلب آثار علمی، سامانه همانندجو را طراحی می کنید، در پی تبیین چیزی نیستید بلکه در پی رفع یا دست کم مقابله با یک معضل هستید.

چنانکه پیداست رگه های عمل گرایانه یا پراگماتیسمی علم طراحی آشکار است. بعضی پراگماتیسم را از مبانی فلسفی علم طراحی می دانند (Hevner et al. 2004). پراگماتیسم، به طور کلی، صدق یا حقیقت یک نظریه یا گزاره را بر اساس تغییری که آن نظریه یا گزاره در عمل، در وضعیت فعلی ما، ایجاد می کند تعریف می کند. صدق را به نظریه یا گزاره ای نسبت داد که وضعیت فعلی ما بهتر کند یعنی تغییری ایجابی و مثبت در وضعیت ما ایجاد کند. اگر گزاره ای هیچ تغییر ایجابی در وضعیت ما ایجاد نکند نمی توان آن را حقیقت به شمار آورد. پراگماتیسم نخست بار در آمریکا ظهور پیدا کرد و به شکل کلاسیک با سه فیلسوف برجسته یعنی چارلز ساندروز پیرس، ویلیام جیمز و جان دیویی شناخته می شود. دغدغه علم طراحی کاملاً پراگماتیسمی است؛ این علم در پی تغییر ایجابی وضعیت موجود از طریق معرفی یا طراحی و نیز ارزیابی یک مصنوع برای حل یا رفع یک مشکل یا نیاز است (Peffers et al. 2007).

۳-۲-۱- علم طراحی و مصنوع؟

گفتیم که علم طراحی در پی طراحی و ارزیابی یک مصنوع برای حل یا رفع یک معضل یا نیاز است. می‌توان پرسید که در اینجا منظور از مصنوع چیست. تعابیر متفاوتی برای توضیح مصنوع در ادبیات علم طراحی وجود دارد. بعضی مصنوع را هر محصول فناورانه یا مداخله مدیریتی^۱ می‌دانند (Gregor and Jones 2007). بعضی دیگر آن را شامل بر سازه‌ها^۲، مدل‌ها، روش‌ها و تجسدبخشی‌ها^۳ می‌دانند (Hevner et al. 2004). و برخی مصادیق مصنوع را گسترده‌تر می‌کنند. «گرگور» و «هفتر» مصنوعات را شامل خود نظریه‌های طراحی، بر سازه‌ها^۴، مدل‌ها، روش‌ها، اصول طراحی، قواعد فناورانه، محصولات نرم‌افزاری یا رویه‌های اجرا شده در نظر می‌گیرند (Gregor and Hevner 2013).

این اندیشمندان بدون اینکه مفهوم مصنوع را روشن کنند مصادیق آن را بیان می‌کنند. برای توضیح مفهوم مصنوع می‌توان از مطالعات علم و فناوری کمک گرفت. ما در اینجا از مباحث برنولاتور به عنوان یکی از افراد برجسته این جریان، درباره ماهیت فناوری کمک می‌گیریم. لاتور مصنوع را چیزی می‌داند که میان‌بر^۵ ایجاد می‌کند (Latour, 2002). بسیاری وقت‌ها ما برای رسیدن به هدف یا رفع یک مشکل به طور مستقیم نمی‌توانیم وارد عمل شویم یا عمل مستقیم بسیار پرهزینه و زمان‌بر خواهد بود. یک مصنوع قرار است بین شما و هدف یا مشکل مورد نظر یک میان‌بر ایجاد کند تا شما به جای طی کردن مسیر مستقیم از مسیر غیرمستقیم کوتاه‌تری استفاده کنید و بدین شکل مجموعه تلاش‌ها و هزینه‌های شما کاهش یابد. به عنوان یک مثال ساده اگر ایرانداک می‌خواست از طریق مسیر مستقیم همانندجویی کند باید تعدادی زیادی کارشناس استخدام می‌کرد که صفحه به صفحه همه پایان‌نامه‌ها را با هم مطابقت دهند! این کار اگر هم ممکن باشد بسیار پرهزینه است. سامانه همانندجو، به عنوان یک میان‌بر، این کار را به شکل بسیار کم‌هزینه‌ای انجام می‌دهد و ما را از آن مسیر مستقیم پرهزینه بی‌نیاز می‌کند. میان‌بر می‌تواند قاعده، یک محصول فنی، یک مدل، یک روش و یا هر چیز دیگری باشد که از طریق ایجاد آن، مسیر کم‌هزینه‌تری برای حل یک مشکل یا رفع یک نیاز حاصل می‌کند. یک مدل

^۱ Managerial Intervention

^۲ Constructs

^۳ Instantiations

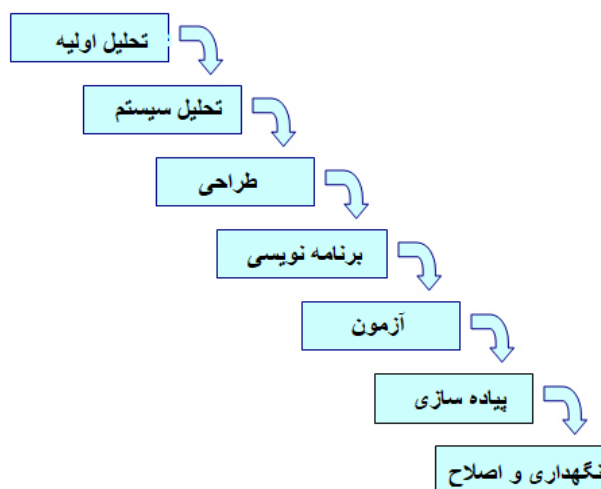
^۴ Constructs

^۵ Shortcut

خاص مدیریتی، یا یک سامانه، که روابط میان کارکنان را تسهیل می‌کند، و از هزینه‌ها می‌کاهد یک میانبر است و در نتیجه یک مصنوع حساب می‌شود. اکنون می‌توان بهتر مصادیقی را که اندیشمندان فوق برشمرده‌اند درک کرد. مثلاً گرگور و جونز وقتی مصنوع را هر نوع محصول فناورانه یا مداخله مدیریتی می‌شمارند منظورشان باید همین باشد. مداخله مدیریتی مداخله‌ای است که برای افزایش کارایی یک سازمان یا شرکت، کم کردن هزینه‌ها، تسهیل انجام کارها و غیره، انجام می‌شود و این یعنی مدیر بدین شکل، از طریق ارائه یک مدل، روش، محصول، یا هر چیز دیگری، یک میانبر ایجاد می‌کند.

۳-۳- روش‌شناسی پژوهش علم طراحی

روش‌شناسی پژوهشی علم طراحی^۱ (DSRM) در اصل بسط‌یافته رویه یا روش کار مهندسی فناوری اطلاعات است. در تولید و توسعه فناوری اطلاعات مهندسان معمولاً در چندین گام اقدام به معرفی و طراحی فناوری اطلاعات می‌کنند. به عبارتی دیگر، خاستگاه علم طراحی، تولید و توسعه فناوری اطلاعات است. در فناوری اطلاعات، علم طراحی به مثابه یک رویه وجود دارد. در این رویه که بعضاً چرخه تولید یا چرخه زندگی فناوری اطلاعات خوانده می‌شود یک مصنوع فناوری اطلاعات (نرم‌افزار) برای رفع یک نیاز یا حل یک مسئله تولید می‌شود. مدل‌های متعددی از این رویه ارائه شده است که معروف‌ترین آن‌ها مدل آبخاری تولید و توسعه فناوری اطلاعات است. شکل ۱ نمونه‌ای از مدل آبخاری را نشان می‌دهد (Bourgeois, 2014).

^۱ Design Science Research Methodology

شکل ۳-۱- مدل آبخاری تولید و توسعه فناوری اطلاعات.

در مرحله تحلیل اولیه، نیاز/مشکل/مسئله کاربران/جامعه/شرکت مطالعه می‌شود و بررسی می‌شود که آیا می‌توان برای آن راه‌حلی فنی ارائه کرد یا خیر. همچنین در صورت وجود راه‌حل‌های ممکن، عملی‌بودن و بهینگی آن‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؛ در مورد هر راه‌حل چنین پرسش‌های مطرح می‌شود: آیا محصولی که قرار است ساخته شود مشکل مورد نظر را حل می‌کند؟ چقدر هزینه مالی دربر دارد؟ چقدر زمان می‌برد؟ چقدر بازگشت سرمایه دارد؟ این مرحله معمولاً با پاسخ به این پرسش که چنین فناوری‌ای ساخته شود یا خیر، به پایان می‌رسد.

در مرحله تحلیل سیستم، در صورتی که پاسخ مرحله قبل به ساخت یک فناوری اطلاعات برای حل مشکل مورد نظر مثبت باشد، با توجه به مطالعاتی که روی راه‌حل‌های ممکن در مرحله قبل صورت گرفته است یک راه‌حل انتخاب می‌شود و ویژگی‌هایی که آن محصول برای رفع آن مشکل باید داشته باشد مشخص می‌شود. نتیجه این مرحله نوشتن سند نیازمندی‌های سیستم^۱ است.

در مرحله طراحی، طرح سیستم مورد نظر نوشته می‌شود. طراح کسی است که بر اساس سند نیازمندی‌های سیستم، روی کاغذ فناوری یا سیستم مورد نظر را طراحی می‌کند، و ویژگی‌های فنی خاص آن را مشخص می‌کند. درواقع در اینجا نیازهای غیرفنی (اجتماعی، تجاری و ...) به ویژگی‌های فنی ترجمه می‌شوند. نتیجه این مرحله سند طراحی سیستم است.

در مرحله برنامه‌نویسی، برنامه‌ای مطابق با سند طراحی سیستم توسط برنامه‌نویسان نوشته می‌شود. نکته‌ای که در اینجا وجود دارد این است که اگر با توجه به دو مرحله قبلی نیاز به طراحی و ساخت سخت‌افزار نیز وجود داشته باشد (یعنی سخت‌افزارهای موجود نتوانند برنامه مورد نظر را پشتیبانی کنند)، این بخش نیز همزمان یا قبل از برنامه‌نویسی انجام می‌شود. با توجه به درهم‌تنیدگی سخت‌افزار و نرم‌افزار نمی‌توان آن‌ها را به عنوان بخش‌هایی مجزا در فرایند تولید فناوری اطلاعات در نظر گرفت. همچنین در صورت نیاز به تولید سخت‌افزارهای جدید، کسانی با عنوان «مهندس سیستم» مولفه‌های نرم و سخت فناوری اطلاعات را یکپارچه می‌کنند.

^۱ System-Requirements Document

در مرحله آزمون، برنامه نوشته شده مورد آزمون و بررسی قرار می‌گیرد و خطاها و ضعف‌های آن شناسایی و به اصطلاح اشکال‌زدایی^۱ می‌شود. معمولاً در فرایند آزمون به چهار نوع آزمون اشاره می‌شود، این آزمون‌ها به ترتیب زمانی عبارت‌اند از: آزمون واحد^۲، آزمون یکپارچگی^۳، آزمون سیستم^۴، آزمون مقبولیت^۵ نزد کاربر (که خود به دو قسمت آزمون آلفا و بتا تقسیم می‌شود) (Ammann and Offutt 2008). در آزمون واحد، هر کدام از مولفه‌های برنامه به تنهایی آزمون می‌شوند. در آزمون یکپارچگی، مولفه‌های برنامه باهم مورد بررسی و آزمایش قرار می‌گیرند. در آزمون سیستم، سازگاری برنامه در درون کل سیستم بررسی می‌شود. و در پایان، میزان مقبولیت و کارآمدی برنامه توسط کاربر سنجیده می‌شود. در مرحله آلفا، این آزمون توسط خود مهندسان در مقام کاربر بررسی می‌شود، ولی در مرحله بتا، گروهی از کاربران غیرفنی از درون خود جامعه، محصول را بکار می‌گیرند و نظراتشان را در مورد آن مطرح می‌کنند.

در مرحله بعد برنامه تولید شده پیاده و اجرا می‌شود، بنابراین احتمالاً شامل آموزش کاربران، نوشتن دفترچه راهنما و غیره خواهد بود. و در مرحله پایانی، محصول ساخته شده حتی پس از ورود کامل آن به جامعه مورد نظارت و پایش همیشگی قرار خواهد گرفت، نقص‌های احتمالی آن از طریق تولید وصله‌ها^۶ برطرف خواهد شد، نسخه‌های جدیدتر آن، که بر اساس بازخوردهای گرفته شده از جامعه دارای کارایی بهتری است، به جامعه عرضه می‌شود.

در سال‌های اخیر کسانی از جمله پفرز و هفتر این روش‌شناسی را در حوزه سیستم‌های اطلاعاتی معرفی کرده‌اند و نشان داده‌اند که چگونه در سیستم‌های اطلاعاتی که تلاقی حوزه فناوری اطلاعات و بخش‌هایی از علوم اجتماعی است، می‌توان از این رویه به عنوان یک «روش‌شناسی پژوهشی» برای توسعه و تولید راه‌حل‌هایی برای مسائل و نیازهای سازمانی - مدیریتی استفاده کرد.

^۱ Debugging

^۲ Unit Testing

^۳ Integrated Testing

^۴ System Testing

^۵ Acceptance Testing

^۶ Patch

اندیشمندان سیستم‌های اطلاعاتی به این نتیجه رسیدند که با توجه به اینکه در سیستم‌های اطلاعاتی نیز برای رفع نیازهای سازمانی- مدیریتی یا حل مسائل و مشکلات مربوطه نیاز به تولید و توسعه مصنوعات وجود دارد می‌توان رویه کار مهندسی فناوری اطلاعات، را به عنوان یک روش پژوهشی در این حوزه معرفی کرد. در پژوهش‌های مربوط به سیستم‌های اطلاعاتی، معمولاً از روش‌ها و مدل‌های علوم اجتماعی استفاده می‌شود. در نتیجه، محققانی که مصنوعات مانند سیستم‌ها، الگوریتم‌ها و روش‌ها را طراحی می‌کردند تلاش می‌کنند تا ارزش تحقیقات خود را توجیه کنند و نتایج خود را مبتنی بر استانداردهای علوم اجتماعی منتشر کنند. این محققان معمولاً به انتشار دومین و یا سومین سطح از خروجی کار خود محدود می‌شوند چرا که طراحی بخشی از روش‌های متداول پژوهش در علوم اجتماعی نیست (Peffer et al. 2018).

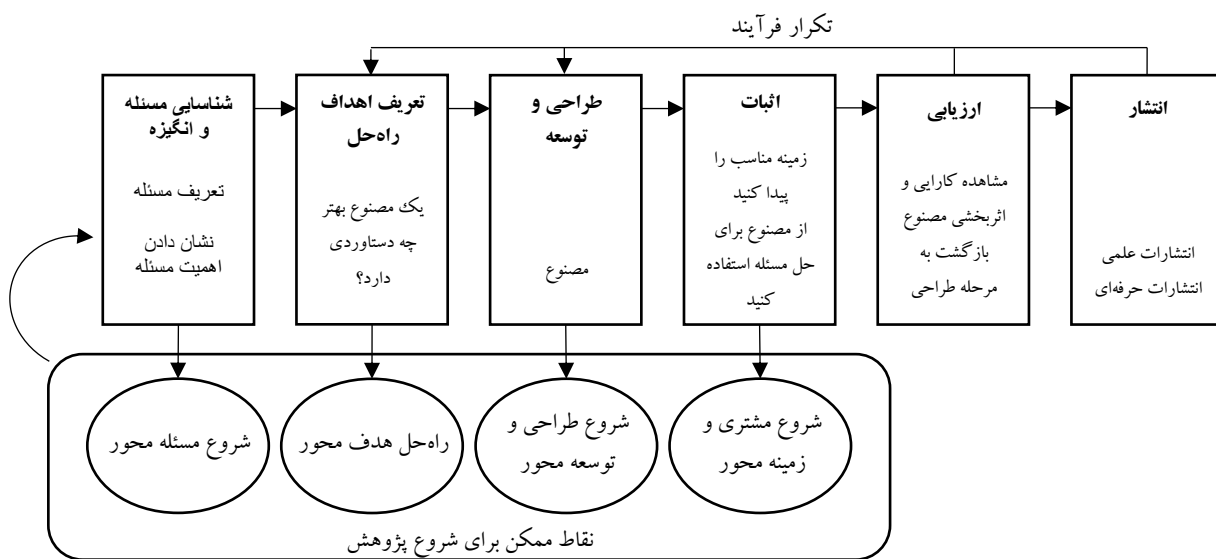
۳-۴- چارچوب‌های DSRM

روش‌شناسی پژوهشی علم طراحی که کم‌وبیش مطابق همان الگوی آبخاری تولید و توسعه فناوری اطلاعات است از چندین گام تشکیل می‌شود. چارچوب‌هایی برای نمایش این مراحل و ارتباط آن‌ها ارائه شده است. مدل‌های «پفرز» و دیگران (Peffer et al. 2007) و «هفنر» و دیگران (Hevner et al. 2004) در میان پر استنادترین و منسجم‌ترین چارچوب‌های اجرای پژوهش در علم طراحی هستند. چارچوب پفرز، متشکل از شش مرحله است که از تعریف مسئله شروع شده و به انتشار نتایج حاصل شده ختم می‌شود. این مراحل عبارت‌اند از:

- شناسایی مسئله؛ مسئله پژوهش را تعریف کنید. این مسئله می‌تواند حل یک معضل یا رفع یک نیاز باشد. اهمیت مسئله و حل‌پذیری آن را نشان دهید. این مرحله می‌تواند شامل یک یا چند راه‌حل نیز باشد.
- تعریف اهداف راه‌حل؛ راه‌حلی را مشخص کنید و انتخاب آن را توجیه کنید. نشان دهید که این راه‌حل در مقایسه با راه‌حل‌های قدیمی چه مزیت‌هایی دارد.
- طراحی و توسعه؛ مصنوعی را طراحی کنید که بتواند اهداف راه‌حل را برآورده سازد.
- اثبات؛ نشان دهید که مصنوع ساخته شده در عمل می‌تواند مسئله مورد نظر را حل کند.
- ارزیابی؛ میزان موفقیت آن مصنوع را در حل مسئله مورد نظر ارزیابی کنید.

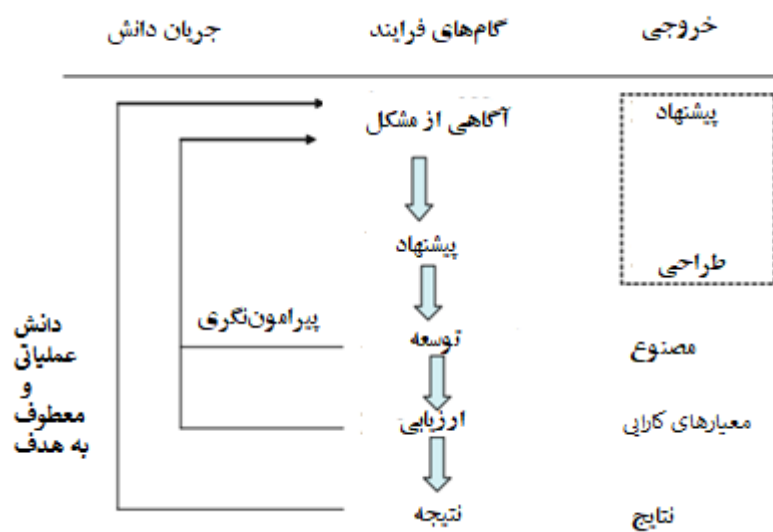
- انتشار (طرح): «مسئله، اهمیت آن، مصنوع، فایده و نوآوری آن، استحکام طراحی آن، و کارایی آن را با پژوهشگران و دیگر مخاطبان مربوطه در میان بگذارید» (Peffer et al. 2008).

شکل ۲ چارچوب شش مرحله‌ای پفرز و ارتباط بین مراحل (برگشت پذیری یا برگشت ناپذیری آن‌ها) را نشان می‌دهد.

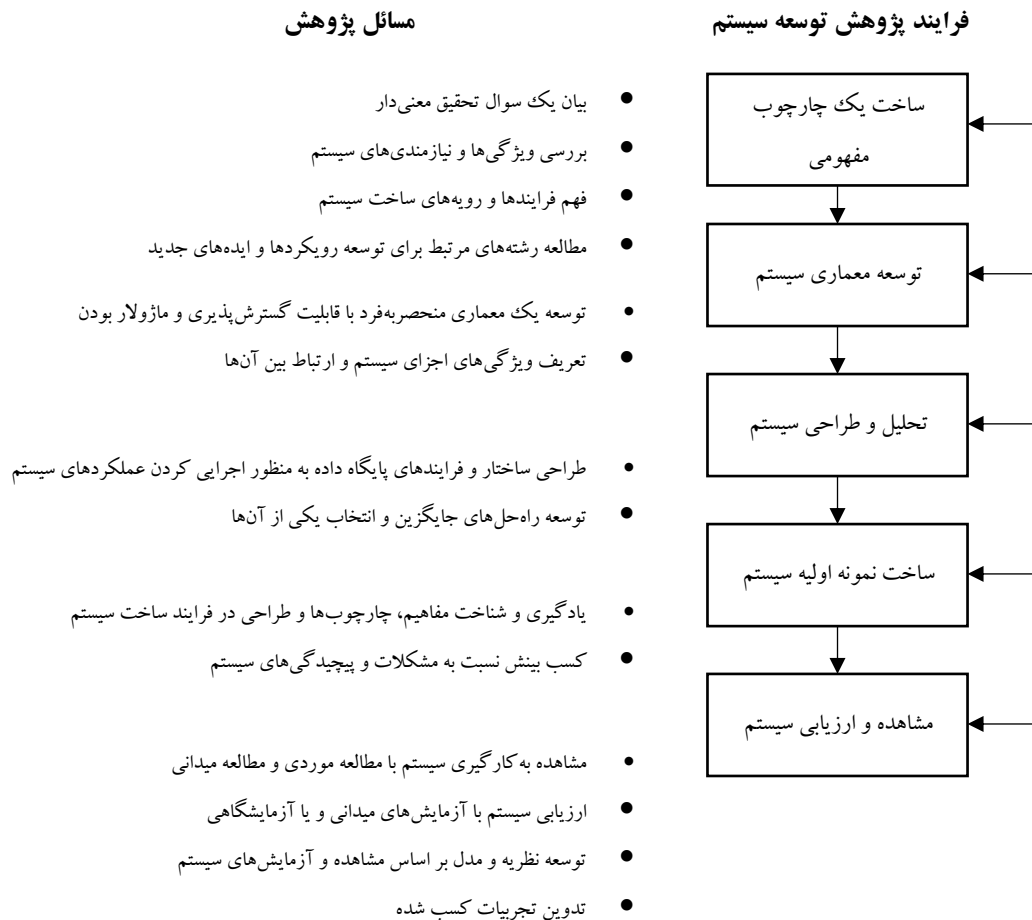
شکل ۳-۲- فرایند روش پژوهش علم طراحی از نظر پفرز و دیگران (Peffer et al. 2007).

همچنین «ویشناوی» و «کوچلر» با استفاده از چرخه عمومی طراحی توسعه داده شده توسط «تاکدا» و دیگران (Takeda et al. 1990) یک مدل برای فرایند پژوهش علم طراحی توسعه می‌دهند که اندکی با مراحل پیشنهادی پفرز فرق می‌کند (شکل ۳) (Vaishnavi and Kuechler 2015).

شکل ۳-۳- مدل فرایند پژوهش علم طراحی از نظر ویشناوی و کوچلر (Vaishnavi and Kuechler 2015).

«نوناماکر» که یکی از اولین محققانی است که مطالعاتش به توسعه علم طراحی کمک کرد، چارچوبی برای تولید و توسعه سیستم‌های اطلاعاتی ارائه کرده است (Nunamaker et al. 1990). او در تحقیقی با عنوان «توسعه سیستم‌ها در سیستم‌های اطلاعاتی» ادعا می‌کند که طبیعت توسعه سیستم‌ها، در تحقیقات سیستم‌های اطلاعاتی، محققان را به یک رویکرد چند روشی در پژوهش راهبری می‌کند که شامل چهار استراتژی تحقیق می‌باشد: ساخت تئوری، آزمایش، مشاهده، و توسعه سیستم. چارچوب توسعه سیستم شامل پنج مرحله است ساخت چارچوب مفهومی، ساخت معماری سیستم، تحلیل طراحی، نمونه‌سازی، و ارزیابی (شکل ۴).

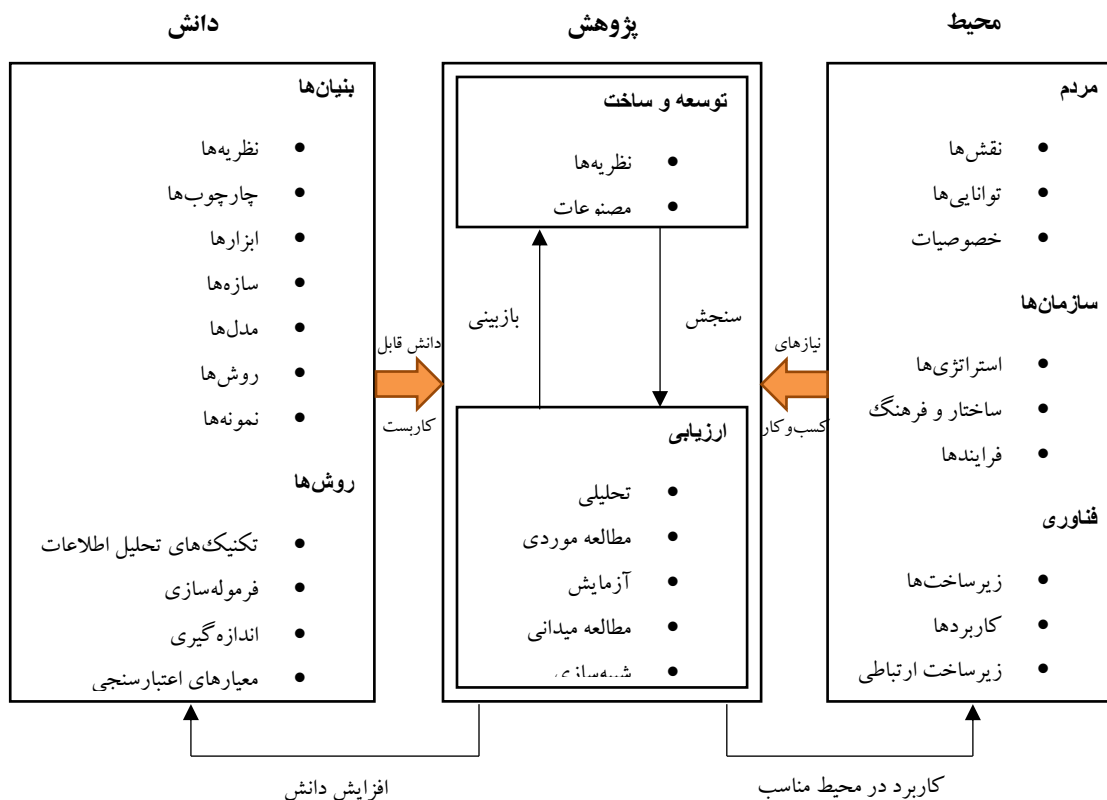
شکل ۳-۴- مدل پژوهش توسعه سیستم (Nunamaker et al. 1990).

بعضی از گام‌های DSRM نیز دارای رویه‌ها یا روش‌هایی هستند. مثلاً هفتر برای مرحله ارزیابی ۵ نوع روش پیشنهاد می‌کند (جدول ۳-۱) که عبارت‌اند از روش‌های مشاهده‌ای، تحلیلی، آزمایشی، آزمون‌ی و توصیفی (Hevner et al. 2004).

جدول ۳-۱. روش‌های ارزیابی از نگاه هفتر و دیگران (Hevner et al. 2004)

طبقه ارزیابی	روش
مشاهده‌ای	مطالعه موردی: مطالعه عمیق مصنوع در محیط کسب و کار مطالعه میدانی: پایش کاربرد مصنوع در پروژه‌های مختلف
تحلیلی	تحلیل ایستا: بررسی کیفیت ساختار محصول تحلیل معماری: بررسی تناسب محصول از نظر فنی بهینه‌سازی: نشان دادن بهینگی خصوصیات مصنوع تحلیل پویا: مطالعه مصنوع در عمل برای بررسی خصوصیات پویای آن مانند کارایی
تجربی (آزمایشگاهی)	آزمایش کنترل شده: آزمایش مصنوع در محیط کنترل شده شبیه‌سازی: آزمون محصول با داده‌های مصنوعی
آزمون	آزمون کارکردی (جعبه سیاه): اجرای تعاملات مصنوع به منظور کشف نواقص آزمون ساختاری (جعبه سفید): اجرای آزمون همگرایی برخی شاخص‌ها در پیاده‌سازی مصنوع
توصیفی	استدلال آگاهانه: استفاده از مبانی دانشی برای استدلال در خصوص سودمندی مصنوع سناریوها: ساخت سناریوهای تفصیلی برای نشان دادن سودمندی مصنوع

همچنین وی در یک چارچوب کلی‌تر، روش‌شناسی پژوهشی علم طراحی را به همراه بدنه معرفتی و روش‌های مربوطه که در تولید و توسعه مصنوعات و ارزیابی آن‌ها نقش دارند نمایش داده است (شکل ۵). چارچوب هفتر از این جهت مهم است که عوامل محیطی، فناورانه، معرفتی، روش‌شناختی و نحوه ارتباط آن‌ها را در DSRM گنجانده است.

شکل ۳-۵- چارچوب پژوهش علم طراحی از نظر هفتر و دیگران (Hevner et al. 2004).

طبق این چارچوب، مجموعه‌ای از عوامل محیطی که شامل افراد، سازمان‌ها و فناوری هستند (مستطیل سمت چپ)، نیاز یا مسئله‌ای را برای پژوهش در سیستم‌های اطلاعاتی (مستطیل میانی) مشخص می‌کنند. پژوهش‌گران در وهله نخست قبل از طراحی یا ایجاد یک مصنوع، مطالعاتی تجربی درباره این نیاز یا مسئله انجام می‌دهند و به یک نظریه درباره مسئله و راه‌حل ممکن و عملی آن می‌رسند (مستطیل میانی، قسمت فوقانی) سپس متناسب با نظریه طرح‌شده، نسخه اولیه مصنوع ساخته می‌شود. این نسخه اولیه و خود نظریه در تعامل مستمر با یک سری ارزیابی‌ها قرار دارند (مستطیل میانی، قسمت فوقانی) و بر اساس آن‌ها تعدیل می‌شوند تا به نسخه نهایی مصنوع برسند. نکته قابل توجه در این بین این است که تمام این کار پژوهشی و تولیدی، مبتنی بر دانش پس‌زمینه پژوهشگران (مستطیل سمت راست) است و بر اساس آن انجام می‌شود. این بدنه معرفتی یک سری مبانی و یک سری روش‌شناسی‌هاست. پیکان‌های

زیرین اشاره به این دارند که نتیجه‌های نهایی (نظریه و مصنوع)، چیزی به بدنه معرفت (مستطیل سمت راست) اضافه می‌کنند و نیز قابل کاربست در نظام محیطی (مستطیل سمت چپ) هستند.

۳-۵- گامهای علم طراحی در این پژوهش

هدف اصلی این پژوهش بومی‌سازی ابزار گرامر نهادی ارائه شده توسط استروم می‌باشد. از آنجای که خروجی این پژوهش یک مصنوع می‌باشد ما از روش پژوهش علم طراحی برای انجام این پژوهش استفاده می‌کنیم. در فصل چهارم مدل بومی‌سازی ابزار گرامر نهادی ارائه می‌شود در این طراحی المانهای اصلی ابزار گرامر نهادی حفظ شده و فق بخش‌های مورد نیاز برای بومی‌سازی باز طراحی شده‌اند. مطابق با گامهای علم طراحی برای تست و ارزیابی ابزار گرامر نهادی توسعه داده شده در زبان فارسی در فصل پنجم دو قانون را با استفاده از این ابزار مورد تحلیل قرار می‌دهیم. قانونهای مورد مطالعه قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان می‌باشند. هدف از فصل پنجم بررسی قابل استفاده بودن ابزار گرامر نهادی بومی‌سازی شده می‌باشد. در فصل ششم نتایج بکارگیری ابزار گرامر نهادی در تحلیل دو قانون مورد مطالعه ارائه شده. بکار خوری^۱ این ابزار نیز با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته در فصل ششم مورد بررسی قرار گرفته است. در گام آخر خروجیهای این مطالعه به صورت دو مقاله ارائه شده‌اند. در مقاله اول که روش پژوهش علم طراحی و دلایل عدم استفاده از آن در ایران مورد مطالعه قرار گرفته است. این مقاله تا زمان نهایی‌سازی این پژوهش تحت داوری یکی از مجلات روش‌شناسی علوم انسانی به زبان فارسی بوده. مقاله دوم که ابزار بومی‌سازی شده را ارائه و قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی را تحلیل می‌کند مورد پذیرش مجله "پردازش و مدیریت اطلاعات" قرار گرفته است.

^۱ Useability

فصل چهارم

ابزار گرامر نهادی در زبان فارسی

۴-۱- مقدمه

تحلیلگران سیاست^۱ می‌بایست توانایی معناشناسی قوانین را دارا باشند. اعضای دولت، نمایندگان مجلس، گروه‌های مردمی ذینفع و بسیاری از محققان اجتماعی اغلب مورد این پرسش قرار می‌گیرند که چه قواعدی باید برای حل یک مسئله تغییر یابد؟ این دست پرسش‌ها ممکن است در سطح کشوری مطرح باشد مانند اینکه «چگونه می‌توان میزان تورم را کاهش داد» و یا در سطوح پایین‌تر، مثل اینکه «چگونه قوانین مربوط به پارکینگ را در سطح شهر تغییر دهیم که به یک مکان جذاب برای شهروندان تبدیل شود».

تحلیلگران سیاست در مقام اصلاح یک و یا چند موقعیت کنش^۲ قرار دارند مانند یک دکتر که در موقعیت اصلاح (درمان) بیماری یک مریض است، و یا مکانیکی که باید ماشینی که روشن نمی‌شود را اصلاح (تعمیر) کند، و یا یک تکنسین کامپیوتر که با یک سیستم کامپیوتری روبروست که علائم عجیبی را به خروجی پرینتر ارسال می‌کند. در تلاش برای حل این مشکلات، متخصصین باید اقدام به یافتن زیرسیستم و یا ارتباط سیستمی کنند که باعث بروز مشکل شده است و سپس برای تایید تشخیص خود دست به آزمایش‌هایی بزنند. سیستم‌هایی که پزشکان و مکانیک‌ها به فهم آن نیاز دارند، سیستم‌ها و زیرسیستم‌های بیوفیزیکی هستند. مکانیک‌ها یاد می‌گیرند چگونه یک سیستم را از یکدیگر جدا کنند

^۱ Policy Analysts

^۲ Action Situation

و دوباره به یکدیگر وصل کنند. در حالی که پزشکان این آزادی عمل را ندارند که سیستم بیمار را از هم جدا کنند. با این حال در دانشکده‌های پزشکی با کالبدشکافی، بخش‌های مختلف بدن را مورد بررسی قرار می‌دهند و بدین ترتیب دانش انباشته‌ای در خصوص چگونگی عملکرد اجزا مختلف بدن کسب می‌کنند. مهندسان کامپیوتر می‌بایست هم با سیستم فیزیکی و هم با سطوح مختلف زبان برنامه‌نویسی آشنا باشد. آن‌ها باید عملکرد دستورات اصلی را بدانند که مکرر مورد استفاده قرار می‌گیرند و اینکه کدام نوع از دستورات سازگار بوده و کدام نیستند.

در مقایسه با پزشکان، مکانیک‌ها و مهندسان کامپیوتر، وظیفه تحلیلگران سیاست به مهندسان کامپیوتر نزدیک‌تر است. قسمت عمده‌ای از آنچه که یک تحلیلگر سیاست باید بداند زبان محور است. به عبارت دیگر هنگامی که این فرد قواعدی را مطالعه می‌کند محتوا به طور کامل نوشتاری است. در عین حال ضروری است که تحلیلگر سیاست جنبه‌های کلیدی دنیای اجتماعی و بیوفیزیکی را بداند تا بتواند تغییراتی را پیشنهاد دهد که باعث بهبود می‌شوند. وقتی از تحلیلگر سیاست خواسته می‌شود که یک قاعده جدید را پیشنهاد دهد، این درخواست مربوط به چیزی است که با زبان بیان می‌شود. از این رو تحلیلگر سیاست نیاز دارد تا با یک درک منطقی از موضوع، یا بر چگونگی طرح بهتر آن تمرکز نماید و یا بر اینکه چه ترکیب و تناسبی از قواعد مختلف می‌توانند باعث شکل‌دهی رفتار و پیامد بهتر شوند.

فهم نهادهای^۱ موجود در جامعه یکی از گام‌های مهم برای تحلیل و طراحی سیاست است. نهاد در نگاه «داگلاس» به معنی قواعد^۲ بازی است که شامل قواعد رسمی مانند قانون اساسی و یا قوانین تصویب شده در مجلس و دولت و همچنین قواعد غیررسمی مانند هنجارها^۳ و استراتژی‌های مشترک^۴ می‌شود (Douglass 1990). فهم نهادها از این جهت اهمیت دارد که فرصت‌ها و یا محدودیت‌هایی را تبیین می‌کند که این نهادها بر رفتار کنشگران^۵ ایجاد می‌نمایند. به عبارت دیگر گزاره‌های نهادی دربرگیرنده مجموعه وسیعی از محدودیت‌های زبانی مشترک است که در موقعیت‌های مختلف کنش‌هایی را برای

^۱ Institutions

^۲ Rules

^۳ Norms

^۴ Shared Strategies

^۵ Actors

کنشگران تجویز کرده، مجاز دانسته و یا توصیه می‌کند. شناخت این گزاره‌های نهادی به فهم بهتر فرآیندها و طراحی سیاست کارا تر کمک می‌کند.

هدف از این بخش معرفی نحوه استفاده از ابزار گرامر نهادی در زبان فارسی برای تحلیل نظام‌مند قانون است. در فصل‌های بعدی از قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان به عنوان مطالعه موری استفاده می‌شود. با استفاده از تحلیل این قوانین می‌توان به خوبی وجه‌های مختلف ابزار گرامر نهادی و کاربرد آن در تحلیل قوانین را توضیح داد.

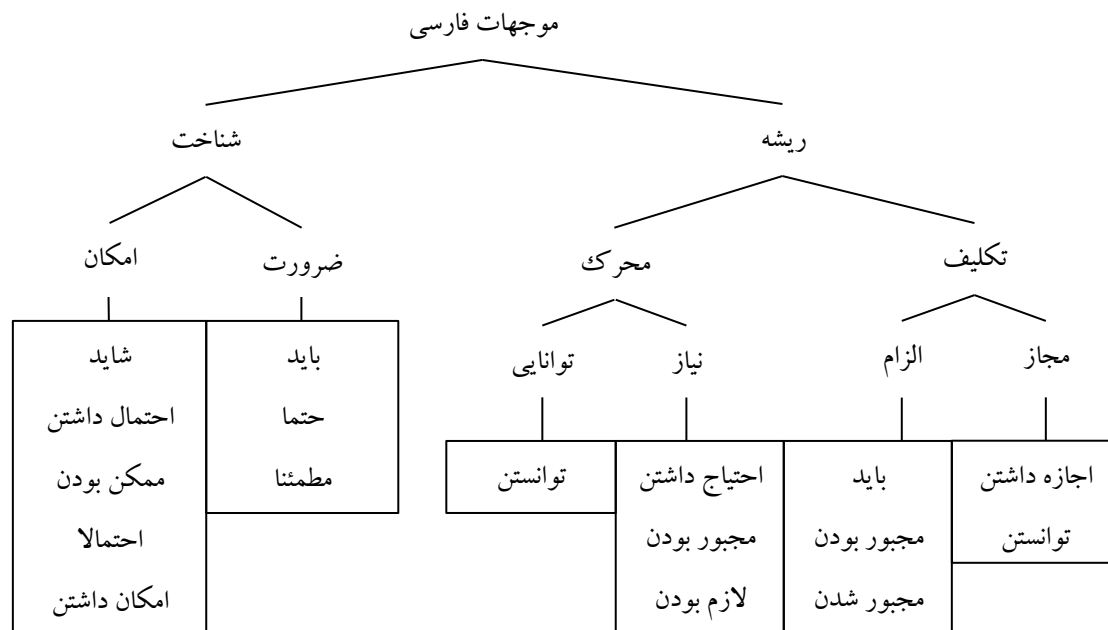
۲-۴- ابزار گرامر نهادی

ابزار گرامر نهادی بر پایه زبان انگلیسی و خصوصیات ماهوی این زبان طراحی و ارایه شده است. برای استفاده از این ابزار در زبان فارسی نیاز است که ویژگی‌های زبان فارسی به عنوان زبان زمینه‌ای در نظر گرفته شود. ساختار اصلی گرامر نهادی که تقسیم کردن یک گزاره نهادی به پنج بخش ویژگی، تکلیف، هدف، شرایط و وگرنه می‌باشد در زبان فارسی نیز قابل استفاده است. مهم‌ترین بخش این ابزار که می‌بایست برای زبان فارسی بیشتر مورد بررسی قرار گیرد بخش تکلیف است. بیان تکلیف در زبان فارسی صورت‌های مختلفی دارد که در این بخش با استفاده از مثال‌هایی از گزاره‌های قانونی این صورت‌ها ارایه می‌شوند. به طور خلاصه، هدف از این بخش جواب دادن به پرسش زیر می‌باشد. کدام افعال و ترکیبات زبانی پیچیده برای بیان تکلیف در زبان فارسی استفاده می‌شوند؟

۳-۴- بیان تکلیف در زبان فارسی

۱-۳-۴- استفاده از افعال وجهی

وجه و افعال شبه کمکی (معین) وجهی برای بیان تکلیف استفاده می‌شوند. محققان زبان‌شناسی صورت‌ها و خصوصیات افعال وجهی را بررسی کرده‌اند که می‌توان به باطنی ۱۳۴۸، غلامعلی‌زاده ۱۳۷۴، مشکوه‌الدینی ۱۳۷۹، رحیمیان ۱۳۸۶، و رحیمیان و عموزاده ۱۳۹۲ اشاره کرد. شکل ۴-۱ دسته‌بندی‌های گوناگونی از موجهات در زبان فارسی را نشان می‌دهد.

شکل ۴-۱- دسته بندی وجهی فارسی (Taleghani, 2008).

گروه مورد بحث برای این مقاله بخش تکلیف از شاخه ریشه است. بسیاری از تحقیقات در زبان فارسی ممنوعیت را جزئی از تقسیم بندی تکلیف نیاورده اند. البته هستند محققانی که ممنوعیت را شامل این دسته بندی می دانند. الزام در زبان فارسی با استفاده از فعل کمکی «باید» بیان می شود. یکی از موضوعات چالشی در مطالعات در خصوص وجه و وجهیت در زبان فارسی در خصوص فعل کمکی «باید» است. طالقانی «باید» و «شاید» را فعل کمکی وجهی می داند و برای این ادعا دلایل متعددی را مانند عدم صرف پذیری این فعل ارائه می کند (Taleghani, 2008). با این حال رحیمیان و عموزاده (۱۳۹۲) فعل «باید» را یک قید وجهی معرفی می کنند. در زیر نمونه هایی از استفاده از «باید» برای بیان تکلیف الزام ارائه شده است.

ماده ۱۸ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

ماده ۱۸ - انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق این قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را به منظور انتفاع دارند باید (O) نام پدید آورنده را با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر همراه اثر یا روی نسخه اصلی یا نسخه های چاپی یا تکثیر شده به روش معمول و متداول اعلام و درج نمایند مگر این که

پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت کرده باشد.

استفاده از «نباید» و «نمی‌تواند» برای بیان تکلیف ممنوعیت استفاده می‌شود. به طور مثال می‌توان به مورد زیر اشاره نمود.

ماده ۱۷ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

ماده ۱۷ - نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است از حمایت این قانون برخوردار خواهد بود و هیچ کس نمی‌تواند (F) آن‌ها را برای اثر دیگری از همان نوع یا مانند آن به ترتیبی که القاء شبهه کند به کار برد.

استفاده از «می‌تواند» برای بیان تکلیف مجاز استفاده می‌شود. برای نمونه به مورد زیر نگاه کنید.

ماده ۱۰ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

ماده ۱۰ - وزارت آموزش و پرورش می‌تواند (P) کتابهای درسی را که قبل از تصویب این قانون به موجب قانون کتابهای درسی چاپ و منتشر کرده است کماکان مورد استفاده قرار دهد.

۴-۳-۲- جمله‌های اسنادی تکلیفی

به صورت کلی افعال اسنادی برای اثبات یا نفی به کار می‌روند و به تنهایی معنی کاملی ندارند به صورتی که معنی آن‌ها با آوردن صفت یا کلمه دیگر کامل می‌شود. به طور مثال در جمله «هوا روشن است» است برای اثبات نسبت به کار رفته است و صفت روشن معنی آن را کامل می‌کند. معروف‌ترین فعل‌های ربطی یا اسنادی عبارت‌اند از: استیدن، بودن، شدن، گشتن، و گردیدن.

یکی از روش‌های بسیار متداول بیان تکلیف در زبان فارسی استفاده از فعل‌های ربطی (اسنادی) مانند «است» همراه با صفت‌های تکلیف‌آور مانند «مکلف» و «موظف» در بیان تکلیف الزام است. البته به صورت جمله پایه و پیرو به طوری که جمله اول به تنهایی کامل نمی‌باشد. در مثال زیر تکلیف الزام با استفاده از این ساختار بیان شده است.

بند ۵ ماده ۲۰ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

دولت مکلف است (O) به منظور کاهش تصدی‌گری، جلوگیری از انجام امور موازی و تقویت نقش

حاکمیتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وحدت رویه در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی، ارتقاء کمیت و کیفیت ارایه خدمات دانشجویی نسبت به ایجاد مدیریت واحد ساماندهی امور مربوط، بهره‌گیری از مجموعه امکانات و توانمندیهای حقوقی، پرسنلی و اعتبارات صندوق رفاه دانشجویان، فعالیتهای امور ورزشی دانشجویان، اداره تربیت بدنی و معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طی سال اول برنامه اقدام کند.

در صورتی که کنشگران مورد نظر قانون چند فرد یا سازمان باشند از پسوند جمع مانند «ند» برای کلمات موظف و مکلف استفاده می‌شود.

بند و ماده ۱۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند (O) با همکاری سایر دستگاههای ذی‌ربط ضمن اعمال اقدامات ذیل شاخصهای آن را پایش نموده و گزارش عملکرد سالانه را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارایه نماید.

برای بیان تکلیف مجاز از کلمات و صفاتی مانند «مجاز» همراه با فعل ربطی «است» و یا «الزامی نیست» استفاده می‌شود. به طور مثال به بندهای قانونی زیر توجه کنید.

ماده ۱۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱۶- دولت مجاز است (P) به منظور دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم، اقدامات زیر را انجام دهد:
الف - بازنگری آئین‌نامه ارتقاء اعضای هیأت علمی به نحوی که تا پنجاه درصد (۵۰٪) امتیازات پژوهشی اعضای هیأت علمی معطوف به رفع مشکلات کشور باشد.

تبصره ماده ۷ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

تبصره - ذکر مأخذ در مورد جزوه‌هایی که برای تدریس در مؤسسات آموزشی توسط معلمان آنها تهیه و تکثیر می‌شود الزامی نیست (P) مشروط بر این که جنبه انتفاعی نداشته باشد.

برای بیان تکلیف ممنوعیت از صفت «ممنوع»/ «جرم» همراه با فعل «است» استفاده می‌شود. مثال زیر را ببینید.

ماده ۱۹ قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان

ماده ۱۹- هر گونه تغییر یا تحریف در اثرهای مورد حمایت این قانون و نشر آن بدون اجازه پدیدآورنده ممنوع است (F).

۴-۳-۳- جملات خبری

بعضی از تکالیف در قانون به صورت جملات خبری می‌آید. به طور مثال در نمونه زیر شورای عالی انقلاب فرهنگی موظف به انتخاب و تایید رؤسای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است. در این بندهای قانونی ساختار استاندارد گرامر نهادی به صورت مستقیم قابل استفاده نمی‌باشد. لذا باید ساختار جمله را با تغییراتی به ساختار استاندارد تبدیل کرد.

تبصره ماده ۱۰ قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

تبصره - به منظور تحقق تمرکززدائی در فعالیتهای اجرائی بخش آموزش عالی و پژوهشی افزایش اختیارات هیأت امناء شوراهای علمی و مدیریت اجرائی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، تنظیم حدود اختیارات حوزه‌های ستادی وزارتخانه در امور دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی، تقویت ترکیب اعضای هیأت‌های امناء، تعریف و تعیین مسؤولیتهای متقابل دولت و هیأت‌های امناء و نحوه نظارت بر فعالیت دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، لوایح، تصویب‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و اصلاحیه‌های لازم توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تنظیم و برای طی مراحل قانونی به مراجع ذیصلاح ارایه خواهد شد (O).

نحوه بیان تکلیف در زبان فارسی در جدول ۲ به صورت خلاصه نشان داده شده است.

جدول ۴-۱. بیان انواع تکلیف در زبان فارسی

تکلیف	افعال و جهی	جملات اسنادی/خبری
مجاز	می تواند	مجاز است، اجازه دارد، جایز است، الزامی نیست، ممنوع نیست
الزام	باید/بایستی	الزامی است، لازم است، به عهده ... است، مکلف است (مکلفند)، موظف است (موظفند)، خواهد شد
ممنوعیت	نباید/نبایستی، نمی تواند	ممنوع است، مجاز نیست، جایز نیست، جرم است، جرم محسوب می گردد

۴-۴- فرایند استفاده از ابزار گرامر نهادی در زبان فارسی

یکی از اهداف این تحقیق کمک به دیگر محققان در استفاده از ابزار گرامر نهادی با ارائه استراتژیهای برای رفع ابهام های موجود در بکارگیری از این ابزار می باشد. این بخش توضیح می دهد که چگونه می توان قوانین را به صورت سیستماتیک به گزاره های نهادی تقسیم کرد و سپس با استفاده از ADICO آنها را تحلیل کرد.

راهنمای کاربرد ابزار گرامر نهادی برای تحلیل قوانین:

۱. شناسایی تمام عناوین، مقدمه، سرفصل و صرف نظر از آنها در فرایند کد گذاری. عناوین و سرفصل ها در ابتدا صرف نظر می شوند چرا که معمولاً گزاره های نهادی در آنها قرار ندارد.
۲. شناسایی بخش ها، و زیر بخش های یک طرح قانونی به عنوان واحد های مشاهده اولیه. بخش ها و زیر بخش ها معمولاً با استفاده از سرفصل ها و یا اعداد و یا حروف الفبا از یکدیگر جدا شده که مرز بخش ها، زیر بخش ها و زیر-زیر بخش ها را مشخص می کنند.
۳. تقسیم همه بخش های اولیه و یا زیر بخش ها به جملات تشکیل دهنده آنها
۴. کد کردن هر یک از جملات با استفاده از ADICO به «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگر نه»

فصل پنجم

مطالعه موردی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار
علمی و قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

۵-۱- مقدمه

مطابق با گامهای علم طراحی برای تست و ارزیابی ابزار گرامر نهادی توسعه داده شده در زبان فارسی در این فصل دو قانون را با استفاده از این ابزار مورد تحلیل قرار میدهیم. قانونهای مورد مطالعه قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان می‌باشند. انتخاب این دو قانون با توجه به ارتباط موضوعات این قوانین به فعالیت و حوزه کاری پژوهشگاه می‌باشد. متن قوانین مورد تحلیل در پیوست این تحقیق می‌باشند.

۵-۲- تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب با استفاده از ابزار گرامر نهادی

در این بخش با به کارگیری ابزار گرامر نهادی برای زبان فارسی که در فصل پیشین معرفی شد به تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی می‌پردازیم. جداول ۵-۱ تا ۵-۱۲ نتایج این تحلیل را به تفکیک بندهای مختلف این قانون نشان می‌دهند.

جدول ۵-۱- ساختار نحوی بند ۱ ماده واحده

ویژگی (A)	شخص حقیقی
تکلیف (D)	جرم است (ممنوعیت)

هدف (I)	تهیه، عرضه و یا واگذاری آثار علمی (از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط‌شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی)
شرایط (C)	به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل با هدف ارایه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود
وگرنه (O)	علاوه بر واریز وجوه دریافتی به خزانه دولت مشمول مجازات جزای نقدی درجه سه و محرومیت از حقوق اجتماعی درجه شش است.

جدول ۲-۵- ساختار نحوی بند ۲ ماده واحده

ویژگی (A)	شخص حقوقی
تکلیف (D)	جرم است (ممنوعیت)
هدف (I)	تهیه، عرضه و یا واگذاری آثار علمی (از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط‌شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی)
شرایط (C)	به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل با هدف ارایه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود
وگرنه (O)	علاوه بر واریز وجوه دریافتی به خزانه دولت، علاوه بر مجازات مرتکب و مدیران و گردانندگان مربوطه - مجازات شخص حقوقی حسب مورد مطابق مواد (۲۰)، (۲۱) و (۲۲) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ تعیین می‌گردد.

جدول ۵-۳- ساختار نحوی تبصره ۱

ویژگی (A)	شخص حقیقی و حقوقی
تکلیف (D)	جرم است (ممنوعیت)
هدف (I)	معاونت در تهیه، عرضه و یا واگذاری آثار علمی (از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط‌شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی)
شرایط (C)	به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل با هدف ارایه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود
وگرنه (O)	مستوجب حداقل مجازات مقرر می‌باشد.

جدول ۵-۴- ساختار نحوی تبصره ۲ و ۳

ویژگی (A)	شخص حقیقی و حقوقی
تکلیف (D)	جرم است (ممنوعیت)
هدف (I)	انجام و یا تبلیغ برای انجام
شرایط (C)	به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل با هدف ارایه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود از طریق پایگاه الکترونیکی و یا در قالب بنگاه (شامل مؤسسه، شرکت یا هر نوع دیگر) اعم از ثبت‌شده یا نشده درخواست یکی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا سایر مراجع مربوطه با دستور مراجع قضائی
وگرنه (O)	به میانگین حداقل و حداکثر مجازات مقرر محکوم می‌شوند مهر و موم (پلمب) یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی

جدول ۵-۵- ساختار نحوی تبصره ۴

ویژگی (A)	بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
تکلیف (D)	می‌توانند (مجاز)
هدف (I)	ضابط خاص شدن
شرایط (C)	مطابق قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ پس از فراگیری مهارت‌های لازم
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۶- ساختار نحوی تبصره ۵

ویژگی (A)	هر شخص ثالثی
تکلیف (D)	مجاز است
هدف (I)	ارایه خدمات در جریان تهیه آثار پژوهشی - علمی و هنری
شرایط (C)	متعارف باشد از قبیل: خدمات آزمایشگاهی تایپ کمک به گردآوری داده‌ها ترجمه تکثیر ویراستاری اثر
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲- ساختار نحوی تبصره ۶

ویژگی (A)	اعضای هیأت علمی، دانشجویان، کارکنان اداری و طلاب
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	استفاده از آثار متقلبانه
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرانه (O)	سلب هرگونه امتیاز مادی و یا معنوی مترتب بر آن ملغی الاثر بودن هرگونه مدرک تحصیلی، پایه، مرتبه علمی، رتبه و یا عناوین مشابه علمی رسیدگی به تخلفات نامبردگان حسب مورد توسط هیأت‌های انتظامی اعضای هیأت علمی، هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، کمیته‌های انضباطی دانشجویان و یا دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت محکومیت به مجازات‌های بند الف، ب، پ و ت

جدول ۵-۸- ساختار نحوی تبصره ۷

ویژگی (A)	وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
تکلیف (D)	مکلفند (الزام)
هدف (I)	انجام اقدامات بندهای ۱ تا ۴
شرایط (C)	پیشگیری از جرائم موضوع این قانون
وگرانه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۹- ساختار نحوی تبصره ۸

ویژگی (A)	سایر دستگاههای دولتی و عمومی غیردولتی
تکلیف (D)	مکلف هستند (الزام)
هدف (I)	اعمال مجازات انتظامی مقرر در بند (د) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری
شرایط (C)	احراز جرم موضوع این قانون توسط کارکنان خود به منظور استفاده از مزایای شغلی
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۰- ساختار نحوی تبصره ۹ بخش اول

ویژگی (A)	حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاهها، پژوهشگاهها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاههای آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاههای اجرائی و دانشگاه فرهنگیان
تکلیف (D)	موظف هستند (الزام)
هدف (I)	ثبت و تأیید در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) و همانندجویی فایل تمام متن
شرایط (C)	از این پس

وگرنه (O)	تصریح نشده است.
-----------	-----------------

جدول ۵-۱۱- ساختار نحوی تبصره ۹ بخش دوم

ویژگی (A)	حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاهها، پژوهشگاهها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاههای آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاههای اجرائی و دانشگاه فرهنگیان
تکلیف (D)	الزامی است
هدف (I)	گرفتن گواهی ثبت و بارگذاری فایل تمام متن و نتیجه همانندجویی مدارک
شرایط (C)	از این پس برای هرگونه پرداخت مالی به استادان راهنما، مشاور و داور تخصیص امتیاز در ترفیع و ارتقای آنها و همچنین دانشجویان
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۲- ساختار نحوی تبصره ۱۰

ویژگی (A)	وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
تکلیف (D)	موظف است (الزام)
هدف (I)	تهیه آیین‌نامه اجرائی این قانون و تصویب هیأت وزیران

شرایط (C)	ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون با همکاری وزارت دادگستری
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

۳-۵- تحلیل قانون حمایت حقوق مولفان مصنفان و هنرمندان

در این بخش با به کارگیری ابزار گرامر نهادی برای زبان فارسی که در فصل پیشین معرفی شد به تحلیل قانون حمایت حقوق مولفان مصنفان و هنرمندان پرداخته می‌شود. جداول ۵-۱۳ تا ۵-۵۸ نتایج این تحلیل را به تفکیک بندهای مختلف این قانون نشان می‌دهند.

جدول ۵-۱۳- ساختار نحوی ماده ۴

ویژگی (A)	پدیدآورنده
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	انتقال حقوق معنوی
شرایط (C)	در هر زمان و مکانی
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۴- ساختار نحوی ماده ۵

ویژگی (A)	پدیدآورنده
تکلیف (D)	مجاز است
هدف (I)	واگذاری استفاده از حقوق مادی
شرایط (C)	اثرهای مورد حمایت
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۵- ساختار نحوی ماده ۷ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	مجاز است
هدف (I)	نقل از اثرها و استناد به آنها

شرایط (C)	اثر انتشار یافته باشد استناد به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی و تربیتی و به صورت انتقاد و تقریظ باشد با ذکر مأخذ باشد در حدود متعارف باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۶- ساختار نحوی تبصره ماده ۷ بخش دوم

ویژگی (A)	معلمان مؤسسات آموزشی
تکلیف (D)	الزامی نیست (مجاز)
هدف (I)	ذکر مأخذ
شرایط (C)	اثر انتشار یافته باشد استناد به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی و تربیتی و به صورت انتقاد و تقریظ باشد در حدود متعارف باشد جنبه انتفاعی نداشته باشد در تهیه جزوه‌ها برای تدریس در مؤسسات آموزشی
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۷- ساختار نحوی ماده ۸

ویژگی (A)	کتابخانه‌های عمومی و مؤسسات جمع‌آوری نشریات و مؤسسات علمی و آموزشی
تکلیف (D)	می‌توانند (مجاز)
هدف (I)	نسخه‌برداری
شرایط (C)	به صورت غیر انتفاعی اداره شوند طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید از اثرهای مورد حمایت این قانون از راه عکسبرداری یا طرق مشابه آن به میزان مورد نیاز و متناسب با فعالیت خود

وگرنه (O)	تصریح نشده است.
-----------	-----------------

جدول ۵-۱۸- ساختار نحوی ماده ۹

ویژگی (A)	وزارت اطلاعات
تکلیف (D)	می تواند (مجاز)
هدف (I)	ادامه پخش و انتشار آثار
شرایط (C)	قبل از تصویب این قانون پخش کرده و یا انتشار داده است
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۱۹- ساختار نحوی ماده ۱۰

ویژگی (A)	وزارت آموزش و پرورش
تکلیف (D)	می تواند (مجاز)
هدف (I)	ادامه چاپ و انتشار کتاب های درسی
شرایط (C)	قبل از تصویب این قانون به موجب قانون کتابهای درسی چاپ و منتشر کرده است
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۰- ساختار نحوی ماده ۱۱ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	مجاز است
هدف (I)	نسخه برداری از کتاب و رساله و جزوه و نمایشنامه و هر نوشته دیگر علمی و فنی و ادبی و هنری
شرایط (C)	برای استفاده شخصی باشد غیر انتفاعی باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۱- ساختار نحوی ماده ۱۱ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	مجاز است
هدف (I)	ضبط برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی
شرایط (C)	برای استفاده شخصی باشد غیر انتفاعی باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۲- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	نمی‌تواند (ممنوع است)
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	کمتر از سی سال پس از مرگ پدیدآورنده (در اصلاحیه ماده ۱۲ مصوب سال ۱۳۸۹، ۵۰ سال) انتقال حقوق مادی پس از مرگ به موجب وصایت یا وراثت
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۳- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	می‌تواند (مجاز است)
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	کمتر از سی سال پس از مرگ پدیدآورنده (در اصلاحیه ماده ۱۲ مصوب سال ۱۳۸۹، ۵۰ سال) عدم انتقال حقوق مادی پس از مرگ به موجب وصایت یا وراثت با اجازه وزارت فرهنگ و هنر (در اصلاحیه حاکم اسلامی (ولی فقیه))
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۴- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش سوم

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	می تواند (مجاز است)
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	بیش از سی سال پس از مرگ پدیدآورنده (در اصلاحیه ماده ۱۲ مصوب سال ۱۳۸۹، ۵۰ سال)
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۵- ساختار نحوی ماده ۱۳

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	می تواند
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی
شرایط (C)	اثر در نتیجه سفارش خودش پدید آمده باشد کمتر از سی سال از تاریخ پدید آمدن اثر گذشته باشد مگر آن که برای مدت کمتر یا ترتیب محدودتری توافق شده باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۶- ساختار نحوی ماده ۱۴

ویژگی (A)	انتقال گیرنده حق پدیدآورنده
تکلیف (D)	می تواند
هدف (I)	استفاده از حق مادی
شرایط (C)	تا سی سال پس از واگذاری از این حق استفاده کند مگر این که برای مدت کمتر توافق شده باشد.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۷- ساختار نحوی ماده ۱۵

ویژگی (A)	پدیدآورنده
تکلیف (D)	مجاز است

هدف (I)	استفاده از حق مادی
شرایط (C)	در قید حیات باشد پس از سی سال بعد از انتقال یا انجام اثر سفارشی
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۸- ساختار نحوی ماده ۱۶ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخص غیر پدیدآورنده
تکلیف (D)	نمی تواند
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	از تاریخ نشر یا عرضه به مدت کمتر از سی سال گذشته باشد اثر سینمایی یا عکاسی باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۲۹- ساختار نحوی ماده ۱۶ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخص غیر پدیدآورنده
تکلیف (D)	نمی تواند
هدف (I)	استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	از تاریخ نشر یا عرضه به مدت کمتر از سی سال گذشته باشد اثر متعلق به شخص حقوقی باشد و یا حق استفاده از آن به شخص حقوقی واگذار شده باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۳۰- ساختار نحوی ماده ۱۷ بخش اول

ویژگی (A)	شخص حقیقی
تکلیف (D)	نمی تواند (ممنوع است)
هدف (I)	استفاده از نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است برای اثر دیگری
شرایط (C)	از همان نوع یا مانند آن باشد القاء شبهه کند

وگرنه (O)	محکوم می شود به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال (ماده ۲۵)
-----------	--

جدول ۵-۳۱- ساختار نحوی ماده ۱۲ بخش دوم

ویژگی (A)	شخص حقوقی
تکلیف (D)	نمی تواند (ممنوع است)
هدف (I)	استفاده از نام و عنوان و نشانه ویژه ای که معرف اثر است برای اثر دیگری
شرایط (C)	از همان نوع یا مانند آن باشد القاء شبهه کند
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می شود (ماده ۲۸).

جدول ۵-۳۲- ساختار نحوی ماده ۱۸ بخش اول

ویژگی (A)	انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق این قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را دارند (شخص حقیقی)
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	اعلام و درج نام پدیدآورنده با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر به روش معمول و متداول • همراه اثر • روی نسخه اصلی • نسخه های چاپی • نسخه های تکثیر شده
شرایط (C)	به منظور انتفاع باشد پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت نکرده باشد
وگرنه (O)	محکوم می شود به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال (ماده ۲۵)

جدول ۵-۳۳- ساختار نحوی ماده ۱۸ بخش دوم

ویژگی (A)	انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق این قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را دارند (شخص حقوقی)
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	اعلام و درج نام پدیدآورنده باعنوان و نشانه ویژه معرف اثر به روش معمول و متداول • همراه اثر • روی نسخه اصلی • نسخه‌های چاپی • نسخه‌های تکثیر شده
شرایط (C)	به منظور انتفاع باشد پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت نکرده باشد
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).

جدول ۵-۳۴- ساختار نحوی ماده ۱۹ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخص حقیقی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	هر گونه تغییر یا تحریف در اثر
شرایط (C)	نشر اثر مورد حمایت این قانون باشد بدون اجازه پدیدآورنده
وگرنه (O)	محکوم می‌شود به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال (ماده ۲۵)

جدول ۵-۳۵- ساختار نحوی ماده ۱۹ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخص حقوقی
تکلیف (D)	ممنوع است

هدف (I)	هر گونه تغییر یا تحریف در اثر
شرایط (C)	نشر اثر مورد حمایت این قانون باشد بدون اجازه پدیدآورنده
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).

جدول ۵-۳۶- ساختار نحوی ماده ۲۰ بخش اول

ویژگی (A)	چاپخانه‌ها و بنگاه‌های ضبط صوت و کارگاه‌ها و اشخاصی که به چاپ یا نشر یا پخش یا ضبط و یا تکثیر اثرها می‌پردازد (شخص حقیقی)
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	درج شماره دفعات چاپ و تعداد نسخه کتاب یا ضبط یا تکثیر یا پخش یا انتشار و شماره مسلسل روی صفحه موسیقی و صدا را بر تمام نسخه‌هایی که پخش می‌شود با ذکر تاریخ و نام چاپخانه یا بنگاه و کارگاه مربوط بر حسب مورد
شرایط (C)	اثرهای مورد حمایت این قانون
وگرنه (O)	محکوم می‌شود به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال (ماده ۲۵)

جدول ۵-۳۷- ساختار نحوی ماده ۲۰ بخش دوم

ویژگی (A)	چاپخانه‌ها و بنگاه‌های ضبط صوت و کارگاه‌ها و اشخاصی که به چاپ یا نشر یا پخش یا ضبط و یا تکثیر اثرها می‌پردازد (شخص حقوقی)
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	درج شماره دفعات چاپ و تعداد نسخه کتاب یا ضبط یا تکثیر یا پخش یا انتشار و شماره مسلسل روی صفحه موسیقی و صدا را بر تمام نسخه‌هایی که پخش می‌شود با ذکر تاریخ و نام چاپخانه یا بنگاه و کارگاه مربوط بر حسب مورد
شرایط (C)	اثرهای مورد حمایت این قانون

وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).
-----------	---

جدول ۵-۳۸- ساختار نحوی ماده ۲۱ بخش اول

ویژگی (A)	پدیدآورندگان
تکلیف (D)	می‌توانند (مجاز است)
هدف (I)	ثبت اثر و نام و عنوان و نشانه ویژه اثر خود در مراکز وزارت فرهنگ و هنر
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۳۹- ساختار نحوی ماده ۲۱ بخش دوم

ویژگی (A)	هیأت وزیران
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	تصویب آیین‌نامه چگونگی و ترتیب انجام یافتن تشریفات ثبت و مرجع پذیرفتن درخواست ثبت
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۴۰- ساختار نحوی ماده ۲۲

ویژگی (A)	مجری قانون
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	حمایت از حقوق مادی پدیدآورنده
شرایط (C)	اثر برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا نشر یا اجرا شده باشد قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش و یا اجرا نشده باشد
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۴۱- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش اول

هر شخص حقیقی	ویژگی (A)
ممنوع است	تکلیف (D)
نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر دیگری به نام خود	هدف (I)
اثر مورد حمایت این قانون باشد	شرایط (C)
محکوم می شود به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال	وگرنه (O)

جدول ۵-۴۲- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش دوم

هر شخص حقیقی	ویژگی (A)
ممنوع است	تکلیف (D)
نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر پدیدآورنده به نام پدیدآورنده	هدف (I)
اثر مورد حمایت این قانون باشد بدون اجازه پدیدآورنده	شرایط (C)
محکوم می شود به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال	وگرنه (O)

جدول ۵-۴۳- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش سوم

هر شخص حقیقی	ویژگی (A)
ممنوع است	تکلیف (D)
نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر پدیدآورنده به نام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده	هدف (I)
اثر مورد حمایت این قانون باشد عالمیاً عامداً	شرایط (C)
محکوم می شود به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال	وگرنه (O)

جدول ۵-۴۴- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش چهارم

هر شخص حقوقی	ویژگی (A)
ممنوع است	تکلیف (D)
نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر دیگری به نام خود	هدف (I)

شرایط (C)	اثر مورد حمایت این قانون باشد
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).

جدول ۴۵-۵- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش پنجم

ویژگی (A)	هر شخص حقوقی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر پدیدآورنده به نام پدیدآورنده
شرایط (C)	اثر مورد حمایت این قانون باشد بدون اجازه پدیدآورنده
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).

جدول ۴۶-۵- ساختار نحوی ماده ۲۳ بخش ششم

ویژگی (A)	هر شخص حقوقی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	نشر یا پخش یا عرضه تمام یا قسمتی از اثر پدیدآورنده به نام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده
شرایط (C)	اثر مورد حمایت این قانون باشد عالمی‌عامداً
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود (ماده ۲۸).

جدول ۵-۴۷- ساختار نحوی ماده ۲۴ بخش اول

ویژگی (A)	هر شخص حقیقی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	چاپ و پخش و نشر ترجمه دیگری به نام خود
شرایط (C)	بدون اجازه
وگرنه (O)	محکوم می شود به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال

جدول ۵-۴۸- ساختار نحوی ماده ۲۴ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخص حقوقی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	چاپ و پخش و نشر ترجمه دیگری به نام خود
شرایط (C)	بدون اجازه
وگرنه (O)	تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد و خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می شود (ماده ۲۸).

جدول ۵-۴۹- ساختار نحوی ماده ۲۶

ویژگی (A)	وزارت فرهنگ و هنر
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	به عنوان شاکی خصوصی نسبت به متخلفان از مواد ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ این قانون اقدام کند
شرایط (C)	سپری شدن مدت حق پدیدآورنده
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵۰- ساختار نحوی ماده ۲۷

ویژگی (A)	شاکی خصوصی
تکلیف (D)	می تواند

هدف (I)	درخواست از دادگاه صادرکننده حکم نهایی برای آگهی مفاد حکم در یکی از روزنامه‌ها به انتخاب و هزینه او
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵-۵۱- ساختار نحوی ماده ۲۹

ویژگی (A)	مراجع قضایی
تکلیف (D)	می‌توانند
هدف (I)	ضمن رسیدگی به شکایت شاکی خصوصی نسبت به جلوگیری از نشر و پخش و عرضه آثار مورد شکایت و ضبط آن دستور لازم به ضابطین دادگستری بدهند
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵-۵۲- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش اول

ویژگی (A)	مراجع قضایی
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	حمایت از اثرهایی که پیش از تصویب این قانون پدید آمده‌اند
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵-۵۳- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش دوم

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	نشر یا اجرا یا پخش یا تکثیر یا ارائه مجدد یا فروش آثار، مگر به اجازه پدیدآورنده یا قائم مقام او
شرایط (C)	استفاده یا بهره‌برداری بدون اجازه از اثرهای دیگران تا تاریخ تصویب این قانون

وگرنه (O)	محکوم می‌شود به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال
-----------	---

جدول ۵-۵۴- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش سوم

ویژگی (A)	هر شخصی
تکلیف (D)	ممنوع است
هدف (I)	چاپ یا ضبط یا تکثیر یا بهره‌برداری از اثر به تاریخ مقدم بر تصویب این قانون
شرایط (C)	فرار از کیفر
وگرنه (O)	محکوم می‌شود به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال

جدول ۵-۵۵- ساختار نحوی ماده ۳۰ بخش چهارم

ویژگی (A)	مراجع قضایی
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	رسیدگی به دعاوی و شکایاتی که قبل از تصویب این قانون مطرح گردیده‌اند
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵۶- ساختار نحوی ماده ۳۱ بخش اول

ویژگی (A)	مراجع قضایی
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	بزه‌های مذکور در این قانون را با شکایت شاکی خصوصی شروع و با گذشت او موقوف نماید
شرایط (C)	تصریح نشده است.
وگرنه (O)	تصریح نشده است.

جدول ۵-۵۷- ساختار نحوی ماده ۳۱ بخش دوم

ویژگی (A)	مراجع قضایی
تکلیف (D)	باید
هدف (I)	بزه‌های مذکور در این قانون را با شکایت شاکی خصوصی شروع و با گذشت

او موقوف نماید	
تصریح نشده است.	شرایط (C)
تصریح نشده است.	وگرنه (O)

جدول ۵-۵۸- ساختار نحوی ماده ۳۳

وزارت فرهنگ و هنر و وزارت دادگستری و وزارت اطلاعات	ویژگی (A)
باید	تکلیف (D)
تهیه آیین نامه های اجرایی این قانون و ارائه به هیأت وزیران	هدف (I)
تصریح نشده است.	شرایط (C)
تصریح نشده است.	وگرنه (O)

۵-۴- نتیجه گیری

در این فصل ابزار گرامر نهادی برای تحلیل دو قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مورد استفاده قرار گرفت تا کاربرست آن در دو مطالعه موردی مشخص گردد. نتایج این تحلیل به تفکیک برای تمامی بندهای این دو قانون و بر مبنای مولفه های ADICO انجام شده است. در هر موردی که یک بند چندین گزاره نهادی را در بر گرفته بود متن آن به چندین بخش تقسیم شد تا بتوان تحلیل دقیق تری از متن این قوانین ارائه داد. ارزیابی این دو قانون بر مبنای نتایج ارائه شده در این بخش در فصل بعد مورد توجه قرار خواهد گرفت.

فصل ششم

ارزیابی و تحلیل یافته‌ها

۶-۱- مقدمه

در فصل پیش دو قانون با استفاده از ابزار گرامر نهادی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در این فصل نتایج بدست آمده از ارزیابی این دو قانون ارائه شده و در ادامه قابلیت استفاده^۱ و بکار خوری^۲ ابزار گرامر نهادی با استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته با خبرگان مورد بررسی قرار می گیرد.

۶-۲- ارزیابی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب

مطابق تحلیل ارایه شده در بخش قبل می توان کنشگران مورد اشاره در قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی را با توجه به انواع ویژگی های مطرح شده در متن این قانون استخراج کرد. جدول ۱۵ نتایج این بررسی را بر حسب تعداد تکرار انواع ویژگی های مختلف بیان می کند. تحلیلگران سیاست می توانند با استفاده از این جدول به شناسایی کنشگران اصلی مورد اشاره در قانون پردازند. از سوی دیگر با توجه به متن این قانون جای برخی از کنشگران اصلی نظیر اصناف (اتحادیه صنف ناشران و کتاب فروشان)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (متولی مجوز چاپ) و حدود وظایف آن ها در این قانون خالی به نظر می رسد.

^۱ Applicability

^۲ Usability

به طور مشابه جدول ۱۶ تعداد تکرار انواع تکالیف مورد استفاده در این قانون را نشان می‌دهد. همان طور که در این جدول دیده می‌شود، تعداد کل ممنوعیت‌ها و الزام‌ها در این قانون برابر با ۵ مورد است و تنها در یک مورد از تکلیف مجاز نام برده شده است.

جدول ۱-۶- میزان تکرار انواع ویژگی در قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

تکرار	نوع ویژگی
۳	شخص حقیقی
۳	شخص حقوقی
۱	بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱	اعضای هیأت علمی، دانشجویان، کارکنان اداری و طلاب
۲	وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱	سایر دستگاه‌های دولتی و عمومی غیردولتی
۲	حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی و دانشگاه فرهنگیان

جدول ۶-۲- میزان تکرار انواع تکلیف در قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

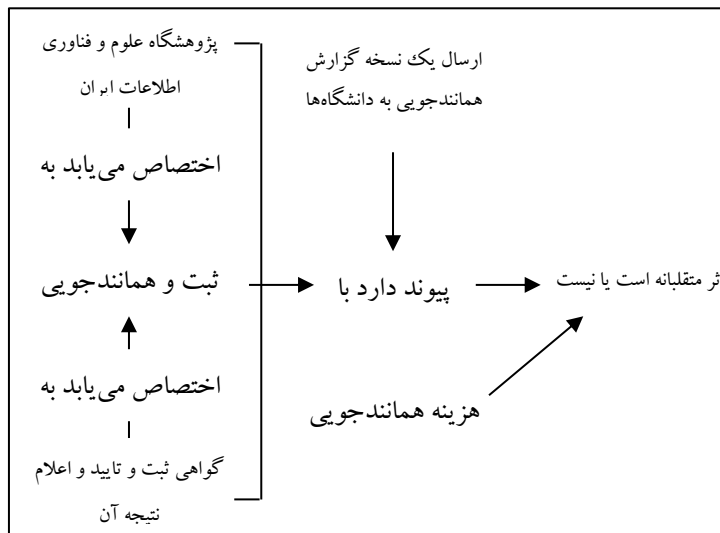
نوع تکلیف	تکرار
جرم است (ممنوعیت)	۴
می توانند (مجاز)	۱
ممنوع است (ممنوعیت)	۱
مکلفند/مکلف هستند (الزام)	۲
موظف هستند/است (الزام)	۲
الزامی است (الزام)	۱

بعلاوه با استفاده از چنین تحلیل می توان به کاستی های موجود در قانون نیز پی برد. برای نمونه در قانون مذکور در ۶ مورد به مولفه «وگرنه» در متن قانون اشاره نشده است. به عبارت دیگر قانون تکلیفی برای کنشگر در نظر گرفته اما در صورت رعایت نشدن آن به صورت صریح به نوع یا کیفیت مجازات خاطی اشاره ای نشده است. متأسفانه این نوع کاستی در بیشتر متون قانونی در ایران به چشم می خورد که خود نیاز به ریشه یابی و تحلیل دیگری خواهد داشت.

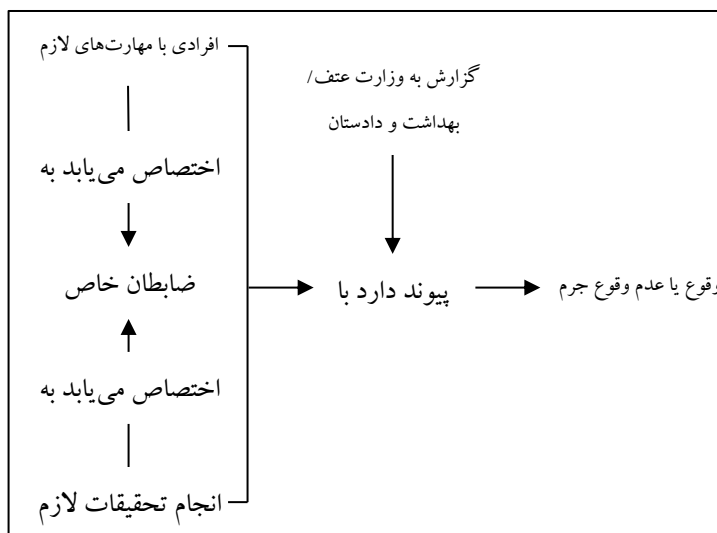
استفاده از روش معرفی شده در تحلیل قواعد می تواند با رفع ابهام قانون که در اثر پیچیدگی های زبانی ایجاد می شود به درک بهتر آن کمک کرده و راه را برای تعبیر و تفسیرهای شخصی ببندد. برای نمونه تبصره ۹ قانون مورد مطالعه قابلیت تفکیک به دو بخش مجزا را دارد (جداول ۱۲ و ۱۳). این امر بر فهم بیشتر این تبصره کمک می کند و بهره گیری از چنین تفکیکی می تواند بر تبیین بهتر آن تاثیرگذار باشد.

تحلیل موقعیت کنش «ثبت و همانندجویی» و «ضابطان خاص» به ترتیب در شکل ۶-۱ و شکل ۶-۲ نشان داده شده اند. چنین نمودارهایی به درک بهتر قواعد کمک کرده و راه را برای اصلاح مشکلات موجود هموار می سازند. برای نمونه با اینکه در این قانون وظیفه ثبت و همانندجویی بر عهده پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران نهاده شده اما فکری برای اختصاص بودجه و هزینه های آن نشده است. این دست ایرادات ناشی از پیچیدگی های زبانی در قانون نویسی است. بدین ترتیب استفاده از روشی نظام مند

برای تحلیل قانون برای اصلاح این مشکلات و نیز ارایه راهکارهای بهبوددهنده ضروری به نظر می‌رسد. لازم به ذکر است که تحلیل ارایه شده در شکل ۶-۱ مبتنی بر قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و آیین‌نامه مصوب آن است. در شکل ۶-۲ علاوه بر قانون مذکور و آیین‌نامه مصوب آن، از قانون آیین دادرسی کیفری نیز بهره گرفته شده است.

شکل ۶-۱- موقعیت کنش ثبت و همانندجویی

شکل ۶-۲- موقعیت کنش ضابطان خاص

۳-۶- ارزیابی قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

در این بخش به ارزیابی نتایج حاصل از تحلیل بندهای قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان خواهیم پرداخت که به تفصیل در فصل قبل بیان شدند. بدین منظور کنشگران مورد اشاره در این قانون را با توجه به انواع ویژگی‌های مطرح شده در متن قانون استخراج نموده و بر حسب تعداد تکرارشان در جدول ۳-۶ گزارش کرده‌ایم. چنین تحلیلی می‌تواند به تحلیلگران سیاست در شناسایی کنشگران اصلی مورد اشاره در قانون کمک نماید. از سوی دیگر با توجه به متن این قانون به برخی از کنشگران اصلی نظیر اصناف (اتحادیه صنف ناشران و کتاب‌فروشان) و حدود وظایف آن‌ها در این قانون اشاره‌ای نشده است.

جدول ۳-۶ تعداد تکرار انواع تکالیف مورد استفاده در متن قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان را نشان می‌دهد. مطابق این جدول تعداد کل تکالیف در این قانون برابر با ۶ مورد است.

جدول ۳-۶- میزان تکرار انواع ویژگی در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

تکرار	نوع ویژگی
۹	هر شخصی
۶	شخص حقوقی
۶	شخص حقیقی
۵	مراجع قضایی
۴	پدیدآورنده
۲	انتقال گیرنده حق پدیدآورنده
۲	وزارت اطلاعات
۲	وزارت فرهنگ و هنر
۲	هر شخص غیر پدیدآورنده
۱	اشخاصی که به چاپ یا نشر یا پخش یا ضبط و یا تکثیر اثرها می‌پردازد
۱	بنگاه‌های ضبط صوت
۱	چاپخانه‌ها

نوع ویژگی	تکرار
شاکی خصوصی	۱
کارگاههای چاپ یا نشر یا پخش یا ضبط و یا تکثیر اثرها	۱
کتابخانه‌های عمومی	۱
کسانی که اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را دارند	۱
مجری قانون	۱
معلمان مؤسسات آموزشی	۱
مؤسسات جمع‌آوری نشریات	۱
مؤسسات علمی و آموزشی	۱
ناشر	۱
وزارت آموزش و پرورش	۱
وزارت دادگستری	۱
هیأت وزیران	۱

جدول ۶-۴- میزان تکرار انواع تکلیف در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

نوع تکلیف	تکرار
ممنوع است	۱۳
باید	۱۲
می‌تواند (مجاز)	۱۰
مجاز است	۵
نمی‌تواند (ممنوعیت)	۵
الزامی نیست (مجاز)	۲

در ادامه به مواردی از کاستی‌های موجود در این قانون اشاره خواهیم کرد. با توجه به اصلاحیه ماده ۱۲ این قانون که مدت زمان حمایت از آثار را به ۵۰ سال افزایش داده است، نیاز است تا ماده ۱۴ هم که به نوعی تکرار محتوای ماده ۱۲ است اصلاح شود و زمان آن به ۵۰ سال افزایش یابد در حالی که با متن

کنونی مدت زمان حمایت در این ماده ۳۰ سال ذکر شده است که نوعی تناقض در قانون‌گذاری را نشان می‌دهد. از سوی دیگر در این قانون در ۹ مورد به مولفه «شرایط» و در ۲۸ مورد به مولفه «وگرنه» در متن قانون اشاره نشده است.

۶-۴- ارزیابی ابزار گرامر نهادی با استفاده از مصاحبه با خبرگان

روش‌های کمی و کیفی مختلفی را می‌توان برای ارزیابی بکار خوری یک مصنوع می‌توان استفاده کرد (Hevner, March, Park, Ram, & Ram, 2004). به طور کلی، در روش‌های کمی از کاربران خواسته می‌شود که از یک محصول استفاده کنند و در آخر به سوالات پرسشنامه طراحی شده جواب دهند. در مطالعات کیفی مصنوع به گروه نخبگانی ارائه شده و نظرات آنها در خصوص بکار خوری محصول جمع‌آوری می‌گردد. در این بخش از پژوهش با استفاده از شیوه مصاحبه نیمه ساختار یافته که یک روش کیفی می‌باشد ابزار گرامر نهادی مورد ارزیابی قرار گرفته است. در این مرحله انتخاب مصاحبه‌شوندگان به صورت هدفمند انجام شد. هدف از این بخش به دست آوردن نظرات خبرگان درباره بکار خوری این ابزار و نتایج حاصل از بکارگیری آن در مطالعات موردی انجام شده و پیشنهادهایی برای بهبودهای آتی است.

برای انجام مصاحبه از افرادی انتخاب شده‌اند که دارای زمینه و سوابق علمی و یا کاری با مباحث تحلیل زبان و یا تحلیل قانون و سیاستگذاری داشته‌اند. در مجموع هفت نفر برای مصاحبه انتخاب شده‌اند. ترکیب رشته‌های مصاحبه‌شوندگان به شرح ذیل می‌باشد: دو نفر دکترای مهندسی صنایع با سابقه آشنایی و کار با الگوریتم‌های پردازش زبان فارسی. دو نفر دکتری فلسفه علم آشنا با مبانی تحلیل زبان و زبان‌شناسی. دو نفر کارشناس ارشد علوم اقتصادی و مهندس صنایع با سابقه ده سال کار در زمینه تحلیل قوانین و سیاستگذاری و همچنین یک نفر کارشناس ارشد زبان فارسی متخصص در زمینه گرامر زبان فارسی و سابقه تدریس و تحقیق در این زمینه.

در این راستا ابتدا ابزار گرامر نهادی به خبرگان معرفی شد و در ادامه فرایند، نتایج حاصل از بکارگیری آن برای تحلیل قوانین مطالعه شده در این پژوهش ارائه گشت. در ادامه سوالات اصلی مصاحبه در خصوص امکان استفاده از این ابزار، سهولت استفاده، و همچنین مزیت‌ها و نیاز به این ابزار مورد

گفتگو قرار گرفت. مصاحبه‌شوندگان متفق القول بر پیچیدگی زبان فارسی تاکید داشته و استفاده از چنین ابزارهایی را برای تحلیل و فهم متن قوانین ضروری می‌دانستند.

با این حال یکی از مصاحبه‌شوندگان سطح تحلیل حاصل از این ابزار را کلی و بدون در نظر گرفتن دلالت‌های ضمنی به کارگیری زبان، نقش شعری، استعاری، و مجازی آن ارزیابی می‌کند. از نظر این مصاحبه‌شونده این نوع تحلیل، فقط جنبه‌های مستقیم زبان را در نظر می‌گیرد و معانی تلویحی که از قضا اساسی، تأثیرگذار، مسلم فرض شده و پنهان هستند را نادیده می‌گیرد. در پاسخ به این دغدغه باید بیان کرد که این پژوهش ادعا ندارد که با ابزار گرامر نهادی تمام مشکلات قوانین (از جمله قوانین مقابله با تقلب علمی و حمایت حقوق مؤلفان) را می‌توان شناسایی و حل کرد. این مشکلات باید در سطوح متفاوتی و احتمالاً با چارچوب‌های متفاوتی بررسی و حل شوند. ابزار گرامر نهادی، با تحلیل زبان قوانین، به این سوال پاسخ می‌دهد که آیا در قوانین مولفه‌های ADICO وجود دارند یا نه. تحلیل معنایی هر یک از این مولفه‌ها و بررسی استدلال‌های له آنها موضوع پژوهش‌های دیگری است. مولفه‌های ADICO شروط لازم وجود یک قانون هستند اما مطمئناً شروط کافی نخواهند بود.

به نظر یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان این ابزار اولین گام و یکی از مهمترین گام‌ها در قانون‌نویسی است و راه را برای نقد و اصلاح محتوایی مواد قانون نیز باز می‌کند. به عبارتی دیگر گرچه این ابزار چندان نمی‌تواند وارد محتوای قوانین شود و در حد صورت^۱ باقی می‌ماند اما از آنجایی که بسیاری از مشکلات قوانین خود را در زیر شاخ و برگ‌های ابهامات و حشویات زبانی پنهان می‌کنند استفاده از این ابزار می‌تواند راه را برای عیان ساختن مشکلات و نواقص محتوایی مواد قانون نیز باز کند.

باتوجه به اینکه طرح «کاربرد تحلیل نهادی برای طراحی سیاست عمومی» برای نخستین بار این ابزار را معرفی می‌کند و نیز از آنجا که بسیاری از قوانین حال حاضر کشور نیاز هست که از طریق چنین ابزاری تحلیل شوند این طرح می‌تواند قدم عملی مهمی در اصلاح قوانین و نظام‌مند کردن قانون‌نویسی بردارد. این طرح، با کاربست این ابزار در «قوانین پیشگیری و مقابله با تقلب علمی و حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان»، نشان داده است که بعضی از این قوانین مولفه‌های لازم برای قانون‌بودن را ندارند.

۶-۵- نتیجه‌گیری

^۱ Form

همانطور که در این فصل مشاهده شد، ابزار گرامر نهادی می‌تواند به تشخیص کاستی‌های موجود در قوانین کمک شایانی نماید. بعلاوه به شناسایی کنشگران اصلی کمک کرده و می‌تواند از پیچیدگی‌های زبانی موجود در متن قوانین بکاهد. این نوع تحلیل راه را برای درک بهتر قوانین در سطوح مختلف تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری هموار خواهد کرد.

فصل هفتم

جمع بندی و نتیجه گیری

۷-۱- مقدمه

در این فصل ابتدا با توجه به نتایج به دست آمده به پرسش‌های پژوهش پاسخ خواهیم داد. سپس دستاوردهای پژوهش را برجسته می‌نماییم و پیشنهادهایی برای استفاده از ابزار گرامر نهادی ارائه خواهیم داد.

۷-۲- پاسخ به پرسش‌های پژوهش

این پژوهش در راستای رسیدن به هدف اصلی خود یعنی بومی‌سازی ابزار گرامر نهادی به منظور تسهیل تحلیل نهادها در کشور، با پرسش‌هایی مواجه بود که در ادامه به طرح مجدد آن‌ها و پاسخ‌های متناسب با هر یک خواهیم پرداخت که برآمده از نتایج پژوهش می‌باشند.

۱. روش‌ها و ابزارهای تحلیل نهادی موجود کدامند و چه ویژگی‌هایی دارند؟

برای پاسخ به این پرسش پژوهش‌های انجام شده در حوزه تحلیل نهادی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. بر مبنای پیشینه پژوهش دیده می‌شود که تحلیل نهادی یکی از مباحث جدید است که مورد اقبال پژوهشگران بسیاری در حوزه علوم اجتماعی قرار گرفته است. تاکنون روش‌ها و نگاه‌های مختلفی در این زمینه توسعه یافته است؛ به طور مثال می‌توان به روش‌های نگاهت نهادی و تحلیل شبکه‌ای نهادها اشاره نمود. تحلیل و تجزیه نهادها به اجزاء مختلف و مشخص کردن ارتباط این اجزاء با یکدیگر و یا به عبارت دیگر کُند کردن نهادها، یک روش جدید است که در

سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. با این حال ابزار ارایه شده توسط استروم یکی از محدود ابزارهایی است که به صورت جامع و روشمند برای این موضوع ارایه شده است.

۲. ابزار گرامر نهادی «اوستروم» چه مولفه‌هایی دارد؟

ابزار گرامر نهادی یک ساختار عمومی نحوی برای تحلیل گزاره‌های نهادی ارائه می‌کند که شامل پنج جزء «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگرنه» است (ADICO) که به صورت زیر تعریف می‌شوند.

ویژگی (A): شامل هر نوع ارزش است که کنشگران مشمول گزاره نهادی را از دیگر کنشگران جدا می‌کند. به عنوان مثال می‌توان به سن هجده سال، مونث بودن، تحصیلات دانشگاهی، تجربه خاص، و یا یک موقعیت خاص مانند کارمند و رئیس اشاره کرد.

تکلیف (D): این جزء به افعال و جهی شامل ممکن (به معنی مجاز)، باید (به معنی الزام)، و نباید (به معنی ممنوع) اشاره می‌کند.

هدف (I): این جزء کنش و پیامدی را توضیح می‌دهد که بخش تکلیف در خصوص آن مطرح است. یک هدف ممکن است شامل فرمولی باشد که میزان کنش و یا پیامد را مشخص کرده و یا توصیف‌کننده فرایند یک کنش باشد.

شرایط (C): اشاره به متغیرهای دارد که زمان و مکانی را مشخص می‌سازند که یک کنش یا پیامد، مجاز، ملزم، و یا ممنوع است.

وگرنه (O): این بخش به پیامد عدم متابعت از قواعد اشاره دارد.

۳. ابزار گرامر نهادی برای کاربرد در بافت سیاستگذاری ایران چه تغییراتی نیاز دارد؟

ابزار گرامر نهادی بر پایه زبان انگلیسی و خصوصیات ماهوی این زبان طراحی و ارایه شده است. برای استفاده از این ابزار در زبان فارسی و بافت سیاستگذاری ایران نیاز است که ویژگی‌های زبان فارسی به

عنوان زبان زمینه‌ای در نظر گرفته شود. ساختار اصلی گرامر نهادی که تقسیم کردن یک گزاره نهادی به پنج بخش ویژگی، تکلیف، هدف، شرایط و وگرنه می‌باشد در زبان فارسی نیز قابل استفاده است. مهم‌ترین بخش این ابزار که می‌بایست برای زبان فارسی بیشتر مورد بررسی قرار گیرد بخش تکلیف است. بیان تکلیف در زبان فارسی صورت‌های مختلفی دارد که به طور خلاصه در جدول ۷-۱ مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

جدول ۷-۱. بیان انواع تکلیف در زبان فارسی

تکلیف	افعال و جهی	جملات اسنادی/خبری
مجاز	می‌تواند	مجاز است، اجازه دارد، جایز است، الزامی نیست، ممنوع نیست
الزام	باید/بایستی	الزامی است، لازم است، به عهده ... است، مکلف است (مکلفند)، موظف است (موظفند)، خواهد شد
ممنوعیت	نباید/نبایستی، نمی‌تواند	ممنوع است، مجاز نیست، جایز نیست، جرم است، جرم محسوب می‌گردد

۷-۳- دستاوردهای پژوهش

جمله مشهوری از کنفوسیوس وجود دارد که می‌گوید «اگر واژه‌ها سامان یابند شهر سامان می‌یابد». این جمله دلالت به این دارد که در ساختار اجتماعی ما زبان تا چه اندازه اهمیت دارد. قانون‌نویسی و ارائه هرگونه دستورالعمل، قاعده و هنجار در قالب جملات، یکی از همین کاربردهای مهم زبان است که ابعاد و پیامدهای اجتماعی قابل توجهی دارد. کاربست دقیق زبان در این موارد بسیار حیاتی است در غیر این صورت نه تنها قوانین به اهداف مطلوب خود نخواهند رسید بلکه ممکن است نتیجه عکس بدهند. ابزار گرامر نهادی طرح‌شده توسط استروم می‌تواند در دقت‌بخشی به قوانین و جلوگیری از ابهام نقش

مهمی ایفا کند. از این رو این ابزار هم برای اصلاح قوانین و قواعد می‌تواند مفید باشد هم برای قانون‌نویسی و ارائه قوانین و قواعد جدید؛ این ابزار می‌تواند قانون‌نویس را نسبت به مولفه‌هایی که یک قانون باید داشته باشد حساس کند.

۷-۴- پیشنهادهای آتی

با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان پیشنهادهای زیر را برای توسعه آتی ابزار گرامر نهادی بومی‌سازی شده در این پژوهش ارائه داد.

- هوشمندسازی تحلیل قوانین در زبان فارسی مبتنی بر ابزار گرامر نهادی
- کاربرست ابزار گرامر نهادی در دیگر قوانین در جهت بالا بردن بلوغ این روش
- توسعه ابزار گرامر نهادی برای در نظر گرفتن سطوح معنایی زبان فارسی
- استفاده از منطق قابل بازنگری^۱ یا سایر منطق‌های دیگر برای تحلیل نهادی

^۱ Defeasible Logic

مراجع

اسدی، سعید، و عمار جلالی منش. ۱۳۹۲. نگاشت و مصورسازی پراکندگی ثروت علمی در ایران. *پردازش و مدیریت اطلاعات* ۲۸ (۴): ۹۱۷-۹۴۳.

باطنی، محمد رضا. ۱۳۴۸. *توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی*. تهران: امیرکبیر.

حسینی، سید جعفر، محمدحسین مهدوی عادل، و محمدجواد رزمی. ۱۳۹۳. تحلیل حقوق مالکیت در پرتو الگوی نهادی استرم و دلالت های آن برای خط مشی گذاری عمومی. *اندیشه مدیریت راهبردی* ۱ (۱۵): ۱۳۵-۱۵۶.

رحیمیان، جلال. ۱۳۸۶. ارتباط صوری و معنایی «نمود» در گروه های فعلی فارسی. در *مجموعه مقالات هفتمین همایش زبان شناسی ایران*، جلد ۱، ویراسته محمد دبیر مقدم، مصطفی عاصی، ارسلان گلغام، و یحیی مدرسی، ۲۴۴-۲۶۰. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

رحیمیان، جلال، و محمد عموزاده. ۱۳۹۲. افعال وجهی در زبان فارسی و بیان وجهیت. *پژوهش های زبانی* ۴ (۱): ۲۱-۴۰.

غلامعلی زاده، خسرو. ۱۳۷۴. *ساخت زبان فارسی*. تهران: احیاء کتاب.

فرزانه، محمدرضا. ۱۳۹۴. «تحلیل نهادی سیستم منابع آب زیرزمینی محدوده مطالعاتی رفسنجان تحت تأثیر ساز و کارهای حقوقی». رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.

مسیبی، سمانه، حمید برقی، داریوش رحیمی، و یوسف قنبری. ۱۳۹۶. کنش جمعی در مدیریت گردشگری: بررسی اصول استروم در روستای گردشگری متین آباد. *جغرافیا و توسعه ناحیه ای* ۲ (۲۹): ۲۴۱-۲۶۷.

مشکوه الدینی، مهدی. ۱۳۷۹. *دستور زبان فارسی برپایه نظریه گشتاری*. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

- Basurto, X., G. Kingsley, K. McQueen, M. Smith, and C. M. Weible. 2010. A systematic approach to institutional analysis: applying Crawford and Ostrom's grammar. *Political Research Quarterly* 63 (3): 523-537.
- Binder, C. R., J. Hinkel, P. W. G. Bots, and C. Pahl-Wostl. 2013. Comparison of frameworks for analyzing social-ecological systems. *Ecology and Society* 18 (4): 1-19.
- Bornmann, L. and L. Leydesdorff. 2011. Which cities produce more excellent papers than can be expected? A new mapping approach, using Google Maps, based on statistical significance testing. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 62 (10): 1954-62.
- Carter, D. P., C. M. Weible, S. N. Siddiki, and X. Basurto. 2016. Integrating core concepts from the institutional analysis and development framework for the systematic analysis of policy designs: An illustration from the US National Organic Program regulation. *Journal of Theoretical Politics* 28 (1): 159-185.
- Crawford, S. E. S., and E. Ostrom. 1995. A grammar of institutions. *American Political Science Review* 89 (3): 582-600.
- Douglass, C. North. 1990. *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge university press.
- Dunlop, C. A., J. C. Kamkhaji, and C. M. Radaelli. 2019. A sleeping giant awakes? The rise of the Institutional Grammar Tool (IGT) in policy research. *Journal of Chinese Governance* 4 (2): 163-180.
- Giddens, A. 1984. *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Latour, B., 2005. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Ostrom, E. 2005. *Understanding Institutional Diversity*. Princeton: Princeton University Press.
- Ostrom, E. 2009. A general framework for analyzing sustainability of social-ecological systems. *Science* 325 (5939): 419-422.
- Ostrom, E., R. Gardner, and J. Walker. 1994. *Rules, games, and common-pool resources*. Michigan: University of Michigan Press.
- Schlüter, A., and I. Theesfeld. 2010. The grammar of institutions: The challenge of distinguishing between strategies, norms, and rules. *Rationality and Society* 22 (4): 445-475.
- Siddiki, S., C. M. Weible, X. Basurto, and J. Calanni. 2011. Dissecting policy designs: An application of the institutional grammar tool. *Policy Studies Journal* 39 (1): 79-103.

Siddiki, S., T. Heikkila, C. M. Weible, R. Pacheco-Vega, D. Carter, C. Curley, A. Deslatte, and A. Bennett. 2019. Institutional Analysis with the Institutional Grammar. *Policy Studies Journal*, 1-25. doi:10.1111/psj.12361.

Taleghani, Azita H. 2008. *Modality, Aspect and Negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

پیوست

متن قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و
حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

۹-۱- مقدمه

در این فصل متن قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان به همراه اصلاحات آن آمده است.

۹-۲- قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

ماده واحده - تهیه، عرضه و یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به قصد انتفاع و به عنوان حرفه یا شغل - با هدف ارائه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به عنوان اثر خود، جرم بوده و مرتکب یا مرتکبان علاوه بر واریز وجوه دریافتی به خزانه دولت مشمول مجازات به شرح زیر می باشند:

۱- ارتکاب جرم توسط شخص حقیقی مشمول مجازات جزای نقدی درجه سه و محرومیت از حقوق اجتماعی درجه شش است.

۲- در صورت ارتکاب جرم توسط شخص حقوقی علاوه بر مجازات مرتکب و مدیران و گردانندگان مربوطه - مجازات شخص حقوقی حسب مورد مطابق مواد (۲۰)، (۲۱) و (۲۲) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ تعیین می گردد.

تبصره ۱- معاونت در جرائم موضوع بندهای (۱) و (۲) مستوجب حداقل مجازات مقرر می باشد.

تبصره ۲- در صورتی که ارتکاب جرم موضوع این قانون از طریق پایگاه الکترونیکی و یا در قالب بنگاه (شامل مؤسسه، شرکت یا هر نوع دیگر) اعم از ثبت شده یا نشده انجام شود و یا برای انجام آن اقدام به تبلیغ به هر نحو گردد، مرتکب یا مرتکبان به میانگین حداقل و حداکثر مجازات مقرر فوق محکوم می شوند.

تبصره ۳- محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی مندرج در تبصره (۲) به درخواست یکی از وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا سایر مراجع مربوطه و با دستور مراجع قضائی حسب مورد مهر و موم (پلمب) یا متوقف می شود.

تبصره ۴- بازرسان وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ پس از فراگیری مهارت های لازم، عندالاقضاء می توانند به عنوان ضابط خاص محسوب شوند.

تبصره ۵- ارائه خدماتی که در جریان تهیه آثار پژوهشی - علمی و هنری انجام آنها توسط اشخاص ثالث متعارف است از قبیل خدمات آزمایشگاهی، تایپ، کمک به گردآوری داده ها، ترجمه، تکثیر و ویراستاری اثر، مشمول حکم مقرر در این قانون نیست.

تبصره ۶ - در صورت استفاده از آثار متقالبانه موضوع این قانون توسط اعضای هیأت علمی، دانشجویان، کارکنان اداری و طلاب، ضمن سلب هرگونه امتیاز مادی و یا معنوی مترتب بر آن و ملغی‌الاثربودن هرگونه مدرک تحصیلی، پایه، مرتبه علمی، رتبه و یا عناوین مشابه علمی، به تخلفات نامبردگان حسب مورد توسط هیأت‌های انتظامی اعضای هیأت علمی، هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، کمیته‌های انضباطی دانشجویان و یا دادرسا و دادگاه ویژه روحانیت رسیدگی شده و به مجازات‌های زیر محکوم می‌شوند:

الف - هیأت علمی به یکی از مجازات‌های ردیف (۷) تا (۱۱) ماده (۸) قانون مقررات انتظامی هیأت علمی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی کشور مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن

ب - دانشجو به یکی از مجازات‌های ردیف (ب - ۱) تا (ب - ۵) ماده (۷) آیین‌نامه انضباطی دانشجویان جمهوری اسلامی ایران مصوب جلسه ۳۵۸ مورخ ۱۳۷۴/۶/۱۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی و اصلاحات و الحاقات بعدی آن

پ - کارکنان اداری به یکی از مجازات‌های ردیف (د) تا (ک) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن

ت - طلاب؛ بر اساس قوانین و مقررات دادرسا و دادگاه ویژه روحانیت

تبصره ۷- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند جهت پیشگیری از جرائم موضوع این قانون اقدامات زیر را انجام دهند:

۱- ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری از طریق گنجاندن دروس ذی‌ربط و اصلاح سرفصل برنامه‌های درسی و برگزاری کارگاههای آموزشی

۲- الزام دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق مالکیت فکری در آثار علمی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی

۳- اعمال مجازات انتظامی اخراج دانشجو یا ابطال پایان‌نامه و رساله یا مدرک تحصیلی در صورت احراز جرم موضوع این قانون با توجه به میزان تخلف

۴- اعمال مجازات انتظامی تنزل رتبه یا پایه عضو هیأت علمی، اخراج، لغو قرارداد در صورت احراز جرم موضوع این قانون در آثار علمی با توجه به میزان تخلف

تبصره ۸- سایر دستگاههای دولتی و عمومی غیردولتی مکلفند در صورت احراز جرم موضوع این قانون توسط کارکنان خود به‌منظور استفاده از مزایای شغلی، مجازات انتظامی مقرر در بند (د) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری را نسبت به مرتکب اعمال نمایند.

تبصره ۹- حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاهها، پژوهشگاهها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های

آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرائی و دانشگاه فرهنگیان موظف هستند از این پس، پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که فاقد طبقه‌بندی هستند در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت و تأیید کرده و فایل تمام متن و نتیجه را همانندجویی کنند. ارائه گواهی ثبت و بارگذاری فایل تمام متن و نتیجه همانندجویی این مدارک برای هرگونه پرداخت مالی به استادان راهنما، مشاور و داور و تخصیص امتیاز در ترفیع و ارتقای آنها و همچنین دانشجویان الزامی است.

تبصره ۱۰- آیین‌نامه اجرائی این قانون ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با همکاری وزارت دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

قانون فوق مشتمل بر ماده‌واحد و ده تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ سی‌ویکم مردادماه یکهزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ به تأیید شورای نگهبان رسید.

۹-۳- قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان

فصل یکم - تعاریف

مصوب ۱۳۴۸/۱۰/۱۱

ماده ۱ - از نظر این قانون به مؤلف و مصنف و هنرمند "پدیدآورنده" و به آن چه از راه دانش یا هنر و یا ابتکار آنان پدید می‌آید بدون در نظر گرفتن طریقه یا روشی که در بیان و یا ظهور و یا ایجاد آن به کار رفته "اثر" اطلاق می‌شود.

ماده ۲ - اثرهای مورد حمایت این قانون به شرح زیر است:

- ۱ - کتاب و رساله و جزوه و نمایشنامه و هر نوشته دیگر علمی و فنی و ادبی و هنری.
 - ۲ - شعر و ترانه و سرود و تصنیف که به هر ترتیب و روش نوشته یا ضبط یا نشر شده باشد.
 - ۳ - اثر سمعی و بصری به منظور اجراء در صحنه‌های نمایش یا پرده سینما یا پخش از رادیو یا تلویزیون که به هر ترتیب و روش نوشته یا ضبط یا نشر شده باشد.
 - ۴ - اثر موسیقی که به هر ترتیب و روش نوشته یا ضبط یا نشر شده باشد.
 - ۵ - نقاشی و تصویر و طرح و نقش و نقشه جغرافیایی ابتکاری و نوشته‌ها و خط‌های تزینی و هر گونه اثر تزینی و اثر تجسمی که به هر طریق و روش به صورت ساده یا ترکیبی به وجود آمده باشد.
 - ۶ - هر گونه پیکره (مجسمه).
 - ۷ - اثر معماری از قبیل طرح و نقشه ساختمان.
 - ۸ - اثر عکاسی که با روش ابتکاری و ابداع پدید آمده باشد.
 - ۹ - اثر ابتکاری مربوط به هنرهای دستی یا صنعتی و نقشه قالی و گلیم.
 - ۱۰ - اثر ابتکاری که بر پایه فرهنگ عامه (فولکلور) یا میراث فرهنگی و هنری ملی پدید آمده باشد.
 - ۱۱ - اثر فنی که جنبه ابداع و ابتکار داشته باشد.
 - ۱۲ - هر گونه اثر مبتکرانه دیگر که از ترکیب چند اثر از اثرهای نامبرده در این فصل پدید آمده باشد.
- فصل دوم - حقوق پدیدآورنده
- ماده ۳ - حقوق پدیدآورنده شامل حق انحصاری نشر و پخش و عرضه و اجرای اثر و حق بهره‌برداری مادی و معنوی از نام و اثر او است.
- ماده ۴ - حقوق معنوی پدیدآورنده محدود به زمان و مکان نیست و غیر قابل انتقال است.
- ماده ۵ - پدیدآورنده اثرهای مورد حمایت این قانون می‌تواند استفاده از حقوق مادی خود را در کلیه موارد و از جمله موارد زیر به غیر واگذار نماید:
- ۱ - تهیه فیلمهای سینمایی و تلویزیونی و مانند آن.

- ۲ - نمایش صحنه‌ای مانند تئاتر و باله و نمایشهای دیگر.
- ۳ - ضبط تصویری یا صوتی اثر بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر.
- ۴ - پخش از رادیو و تلویزیون و وسائل دیگر.
- ۵ - ترجمه و نشر و تکثیر و عرضه اثر از راه چاپ و نقاشی و عکاسی و گراور و کلیشه و قالب‌ریزی و مانند آن.
- ۶ - استفاده از اثر در کارهای علمی و ادبی و صنعتی و هنری و تبلیغاتی.
- ۷ - به کار بردن اثر در فراهم کردن یا پدید آوردن اثرهای دیگری که در ماده دوم این قانون درج شده است.
- ماده ۶ - اثری که با همکاری دو یا چند پدیدآورنده به وجود آمده باشد و کار یکایک آنان جدا و متمایز نباشد اثر مشترک نامیده می‌شود و حقوق ناشی از آن حق مشاع پدیدآورندگان است.
- ماده ۷ - نقل از اثرهایی که انتشار یافته است و استناد به آنها به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی و تربیتی و به صورت انتقاد و تقریظ با ذکر مأخذ در حدود متعارف مجاز است.
- تبصره - ذکر مأخذ در مورد جزوه‌هایی که برای تدریس در مؤسسات آموزشی توسط معلمان آنها تهیه و تکثیر می‌شود الزامی نیست مشروط بر این که جنبه انتفاعی نداشته باشد.
- ماده ۸ - کتابخانه‌های عمومی و مؤسسات جمع‌آوری نشریات و مؤسسات علمی و آموزشی که به صورت غیر انتفاعی اداره می‌شوند می‌توانند طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید از اثرهای مورد حمایت این قانون از راه عکسبرداری یا طرق مشابه آن به میزان مورد نیاز و متناسب با فعالیت خود نسخه‌برداری کنند.
- ماده ۹ - وزارت اطلاعات می‌تواند آثاری را که قبل از تصویب این قانون پخش کرده و یا انتشار داده است پس از تصویب این قانون نیز کماکان مورد استفاده قرار دهد.
- ماده ۱۰ - وزارت آموزش و پرورش می‌تواند کتابهای درسی را که قبل از تصویب این قانون به موجب قانون کتابهای درسی چاپ و منتشر کرده است کماکان مورد استفاده قرار دهد.

ماده ۱۱ - نسخه برداری از اثرهای مورد حمایت این قانون مذکور در بند ۱ از ماده ۲ و ضبط برنامه های رادیویی و تلویزیونی فقط در صورتی که برای استفاده شخصی و غیر انتفاعی باشد مجاز است.

فصل سوم

مدت حمایت از حق پدیدآورنده و حمایت های قانونی دیگر

ماده ۱۲ - مدت استفاده از حقوق مادی پدیدآورنده موضوع این قانون که به موجب وصایت یا وراثت منتقل می شود از تاریخ مرگ پدیدآورنده سی سال است و اگر وارثی وجود نداشته باشد یا بر اثر وصایت به کسی منتقل نشده باشد برای همان مدت به منظور استفاده عمومی در اختیار وزارت فرهنگ و هنر قرار خواهد گرفت.

تبصره - مدت حمایت اثر مشترک موضوع ماده ۶ این قانون سی سال بعد از فوت آخرین پدیدآورنده خواهد بود.

ماده ۱۳ - حقوق مادی اثرهایی که در نتیجه سفارش پدید می آید تا سی سال از تاریخ پدید آمدن اثر متعلق به سفارش دهنده است مگر آن که برای مدت کمتر یا ترتیب محدودتری توافق شده باشد.

تبصره - پاداش و جایزه نقدی و امتیازاتی که در مسابقات علمی و هنری و ادبی طبق شرایط مسابقه به آثار مورد حمایت این قانون موضوع این ماده تعلق می گیرد متعلق به پدیدآورنده خواهد بود.

ماده ۱۴ - انتقال گیرنده حق پدیدآورنده می تواند تا سی سال پس از واگذاری از این حق استفاده کند مگر این که برای مدت کمتر توافق شده باشد.

ماده ۱۵ - در مورد مواد ۱۳ و ۱۴ پس از انقضای مدتهای مندرج در آن مواد استفاده از حق مذکور در صورت حیات پدیدآورنده متعلق به خود او و در غیر این صورت تابع ترتیب مقرر در ماده ۱۲ خواهد بود.

ماده ۱۶ - در موارد زیر حقوق مادی پدیدآورنده از تاریخ نشر یا عرضه به مدت سی سال مورد حمایت این قانون خواهد بود:

۱ - اثرهای سینمایی یا عکاسی.

۲- هر گاه اثر متعلق به شخص حقوقی باشد و یا حق استفاده از آن به شخص حقوقی واگذار شده باشد.

ماده ۱۷- نام و عنوان و نشانه ویژه‌ای که معرف اثر است از حمایت این قانون برخوردار خواهد بود و هیچ کس نمی‌تواند آنها را برای اثر دیگری از همان نوع یا مانند آن به ترتیبی که القاء شبهه کند به کار برد.

ماده ۱۸- انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق این قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را به منظور انتفاع دارند باید نام پدیدآورنده را با عنوان و نشانه ویژه معرف اثر همراه اثر یا روی نسخه اصلی یا نسخه‌های چاپی یا تکثیر شده به روش معمول و متداول اعلام و درج نمایند مگر این که پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت کرده باشد.

ماده ۱۹- هر گونه تغییر یا تحریف در اثرهای مورد حمایت این قانون و نشر آن بدون اجازه پدیدآورنده ممنوع است.

ماده ۲۰- چاپخانه‌ها و بنگاه‌های ضبط صوت و کارگاه‌ها و اشخاصی که به چاپ یا نشر یا پخش یا ضبط و یا تکثیر اثرهای مورد حمایت این قانون می‌پردازد باید شماره دفعات چاپ و تعداد نسخه کتاب یا ضبط یا تکثیر یا پخش یا انتشار و شماره مسلسل روی صفحه موسیقی و صدا را بر تمام نسخه‌هایی که پخش می‌شود با ذکر تاریخ و نام چاپخانه یا بنگاه و کارگاه مربوط بر حسب مورد درج نمایند.

ماده ۲۱- پدیدآورندگان می‌توانند اثر و نام و عنوان و نشانه ویژه اثر خود را در مراکزی که وزارت فرهنگ و هنر با تعیین نوع آثار آگهی می‌نماید به ثبت برسانند. آیین‌نامه چگونگی و ترتیب انجام یافتن تشریفات ثبت و همچنین مرجع پذیرفتن درخواست ثبت به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۲- حقوق مادی پدیدآورنده موقعی از حمایت این قانون برخوردار خواهد بود که اثر برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا نشر یا اجرا شده باشد و قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش و یا اجرا نشده باشد.

فصل چهارم - تخلفات و مجازات‌ها

ماده ۲۳ - هر کس تمام یا قسمتی از اثر دیگری را که مورد حمایت این قانون است به نام خود یا به نام پدیدآورنده بدون اجازه او و یا عالماً عامداً به نام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده نشر یا پخش یا عرضه کند به حبس تأدیبی از شش ماه تا ۳ سال محکوم خواهد شد.

ماده ۲۴ - هر کس بدون اجازه ترجمه دیگری را به نام خود یا دیگری چاپ و پخش و نشر کند به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.

ماده ۲۵ - متخلفین از مواد ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ این قانون به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.

ماده ۲۶ - نسبت به متخلفان از مواد ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ این قانون در مواردی که به سبب سپری شدن مدت حق پدیدآورنده استفاده از اثر با رعایت مقررات این قانون برای همگان آزاد است. وزارت فرهنگ و هنر عنوان شاکی خصوصی را خواهد داشت.

ماده ۲۷ - شاکی خصوصی می‌تواند از دادگاه صادرکننده حکم نهایی درخواست کند که مفاد حکم در یکی از روزنامه‌ها به انتخاب و هزینه او آگهی شود.

ماده ۲۸ - هر گاه متخلف از این قانون شخص حقوقی باشد علاوه بر تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد و در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه‌التفاوت از اموال مرتکب جرم جبران می‌شود.

ماده ۲۹ - مراجع قضایی می‌توانند ضمن رسیدگی به شکایت شاکی خصوصی نسبت به جلوگیری از نشر و پخش و عرضه آثار مورد شکایت و ضبط آن دستور لازم به ضابطین دادگستری بدهند.

ماده ۳۰ - اثرهایی که پیش از تصویب این قانون پدید آمده از حمایت این قانون برخوردار است اشخاصی که بدون اجازه از اثرهای دیگران تا تاریخ تصویب این قانون استفاده یا بهره‌برداری کرده‌اند حق نشر یا اجرا یا پخش یا تکثیر یا ارائه مجدد یا فروش آن آثار را ندارند مگر به اجازه پدیدآورنده یا قائم مقام او با رعایت این قانون. متخلفین از حکم این ماده و همچنین کسانی که برای فرار از کیفر به تاریخ مقدم بر تصویب این قانون اثر را به چاپ‌رسانند یا ضبط یا تکثیر یا از آن بهره‌برداری کنند به

کیف مقرر در ماده ۲۳ محکوم خواهند شد. دعاوی و شکایاتی که قبل از تصویب این قانون در مراجع قضایی مطرح گردیده به اعتبار خود باقی است.

ماده ۳۱ - تعقیب بزه‌های مذکور در این قانون با شکایت شاکی خصوصی شروع و با گذشت او موقوف می‌شود.

ماده ۳۲ - مواد ۲۴۵ و ۲۴۶ و ۲۴۷ و ۲۴۸ قانون مجازات عمومی ملغی است.

ماده ۳۳ - آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون از طرف وزارت فرهنگ و هنر و وزارت دادگستری و وزارت اطلاعات تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر سی و سه ماده و سه تبصره پس از تصویب مجلس سنا در تاریخ دوشنبه سوم آذر ماه ۱۳۴۸ در جلسه روز پنجشنبه یازدهم دی ماه یک هزار و سیصد و چهل و هشت شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

Abstract

The history of developments in science, technology, and innovation policy in Iran shows that various policies have been implemented in the country so far. There have been many changes to these policies over the past decades that have also led to changes in the structures, methods, and types of management. The role of policies in achieving the goals of science, technology, and innovation area is crucial. In general, policies play a key role in social systems because they determine the behavior, role, and linkage of actors, therefore examining and analyzing current policies to design more efficient policies is inevitable. However, given the complexities of the policy environment, this is a major challenge for policy analysts. Many policies, multiple policy layers, and the impact of different domains add to the complexity of the policy environment as well as policy analysis. In such an environment, the use of a systematic method or framework for policy analysis becomes more apparent. A framework that can illuminate the components of policies and link these components in a logical order. There are few tools and frameworks for systematic analysis of policies. One of these tools is the “Institutional Grammar Tool” that Ostrom (Nobel Prize winner in Economics) presented. With this tool, policies can be broken down into different components and the link between them can be restored. Since this tool is made for English language, it cannot be used in Iranian context with Persian language. Therefore, this study aims to adapt this tool and its application in Iranian context.

Institutional grammar tool has a generic syntactic structure consisting of five components: “Attribute”, “Deontic”, “Aim”, “Condition”, and “Or-else”. The most important component that should be taken into consideration in the context of Persian language as a background language in this research is the “Deontic” component. In this regard, by examining the background and studying the existing Persian language’s grammar rules, the examples of deontic expression in Persian language are identified and classified according to the type of deontic. Then the components of the action situation and their relationships with each other are systematically identified. Finally, the adapted institutional grammar tool is used in two case studies.

Keywords: Institutional Analysis, Institutional grammar tool, Policy Design, Rule Analysis.

**Iranian Research Institute
for Information Science and Technology (Irandoc)**

Research Project

Application of Institutional Analysis to Public Policy Design

By:

Reza Hesani

Co-Author:

Amir Hossein Seddighi

February 2020